Bildande av naturreservatet Fagerön, och upphävande av tidigare beslut, i Östhammars kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som markerats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden inom reservatsområdet berörs.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Föreskrifter beslutade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. träder i kraft den 18 juni 2026.

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 4, för naturreservatets långsiktiga vård.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken det beslut som Länsstyrelsen har meddelat om bildande av naturreservatet Fagerön den 21 juli 1993 (dnr 231-1130-92) när nu aktuellt beslut om bildande av naturreservat vinner laga kraft.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att skydda och bevara värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald, att vårda och återställa värdefulla naturmiljöer samt att tillgodose behovet av områden för friluftsliv. Det preciserade syftet med naturreservatet Fagerön är att:

- bevara och vårda betespräglad skog och hagmark samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- bevara och vårda äldre lövskog, blandskog och barrskog samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- skydda och återställa skog påverkad av skogsbruk eller igenväxning,
- bevara och vårda hällmarkstorrängar, fuktängar och havsstrandängar samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- bevara miljöer som uppkommer naturligt genom landhöjning,
- bevara laguner, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar samt blottade ler- och sandbottnar samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- skydda och vårda lek- och uppväxtområden för fisk
- bidra till att gynnsam bevarandestatus uppnås för arter som är utpekade enligt art- och habitatdirektivet
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- skogsbruk, exploaterande verksamheter, muddring, dikning, utfodring av vilt samt uppförande av anläggningar och anordningar på land och i vatten förbjuds,
- ankring och framförande av motordrivna fartyg regleras i två grunda vikar,
- betespräglade skogsmiljöer återställs och vårdas genom bete och/eller med naturvårdsinriktade skötselåtgärder,
- betesmarker betas och återställs vid behov genom frihuggning av värdefulla träd, röjning och andra naturvårdsinriktade skötselåtgärder,
- områden med yngre skog återställs genom frihuggning av lövträd och tallar samt avveckling av planterad granskog,
- lövängar påverkade av igenväxning återställs genom avveckling av barrträd och utglesning av lövträd och buskar,
- ängsmark röjs och slåttras,
- gamla tallar och lövträd frihuggs vid behov,
- åtgärder som gynnar prioriterade arter och artgrupper genomförs,

- biotopvårdande åtgärder, till exempel vassklippning, genomförs i vattenmiljöer,
- laguner och grunda bottnar skyddas från vattenbruk, tillförsel av växtnäring samt från skador på stränder, bottnar och bottenvegetation,
- åtgärder genomförs för att stimulera och underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skälen för beslutet

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden, och därmed skälen för beslutet, utgörs av en mosaikartad skärgårdsmiljö med hävdpräglade skogar, lundar, hagmarker och olika typer av ängar, naturskogsartade skogar samt laguner och andra marina miljöer samt skär och små öar. Gamla träd, solexponerad tall och ek, död ved, hålträd, naturbetesmark, laguner med naturliga trösklar som snörs av genom landhöjning, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar samt blottade ler- och sandbottnar är prioriterade strukturer.

Prioriterade arter är sådana som är knutna till ovanstående naturtyper och strukturer, till exempel skalbaggar knutna till asp, hävdgynnad flora, fjärilar gynnade av extensiv skötsel, mykorrhizasvampar, lavar knutna till ädellövträd, lundvegetation, undervattensängar med kransalger, havsnajas och andra kärlväxter, algbälten på hårdbotten, lekande fisk och fiskyngel, häckande, rastande och födosökande sjöfåglar, vadare och rovfåglar.

Bland de prioriterade bevarandevärdena finns också de livsmiljöer och arter enligt art- och habitatdirektivet som ingår i Natura 2000-området Fagerön SE0210052.

Friluftsliv och möjlighet till naturupplevelser är också ett prioriterat bevarandevärde.

Föreskrifter

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § andra stycket miljöbalken)

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. utföra skogsbruksåtgärder, såsom att avverka, röja, så, plantera, markbereda, bryta stubbar eller upparbeta vindfällen, eller på annat

sätt skada eller föra bort levande eller döda träd eller buskar med undantag för att
- fälla enstaka träd eller kapa grenar som kan utgöra fara för människor, byggnad eller anordning efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet,
- fälla enstaka träd i samband med uppsättning av saltstenar, ängslador eller jakttorn efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet,
- röja i befintliga skjutgator och kring jakttorn,

2. uppföra byggnad, torn, mast, vindkraftverk eller anlägga väg, uppställningsplats för fordon, stig, spång, stängsel, brygga, båtplats, bro, pir, kaj, båthamn, vågbrytare, eller annan anläggning eller anordning med undantag för att
   - uppföra ängslador eller jakttorn inklusive skjutgator efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet,

3. anlägga mark- eller luftledning eller ledning eller rör i vatten eller på botten,

4. förändra reservatsområdets topografi, batymetri, hydrologi, yt- eller dräneringsförhållanden, såsom att gräva, spränga, muddra, schakta, fylla ut, borra, dämma, markavvattna, dränera, underhållsrensa dike eller på annat sätt föra bort vatten med undantag för att
   - utföra befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet inklusive markavvattning och muddring,
   - underhålla diken som behövs för dränering och brukande av åkermark markerad på karta, bilaga 2,

5. anordna upplag, deponera eller dumpa med undantag för
   - tillfälliga upplag (högst en månad) för jordbrukets behov inom naturreservatet,

6. framföra motordrivet fordon med undantag för att
   - köra på vägar,
   - köra vid uttransport av fälld älg, hjort, vildsvin eller björn under förutsättning att skador eller bestående körspår inte uppstår,
   - köra för jordbruksändamål,

7. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel med undantag för att
   - bruka åkermark markerad på karta, bilaga 2,

8. tillföra kalk eller växtnäringsämnen med undantag för att
    - bruka åkermark markerad på karta, bilaga 2,

9. sätta upp eller upplåta plats för skylt eller liknande, med undantag för att
    - sätta upp vägskyltar, sjövägmärken och skyltning av ledningar,
    - i samband med jakt sätta upp skyltar, snitslar eller andra markeringar,

10. plöja, harva, så eller odla upp slåtter- och betesmarker,

11. utfodra vilt med undantag för att
    - anlägga vildsvinsåtel efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet,
    - stödutfodra klövvilt med hö/ensilage i foderhäck efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet,

12. så eller inplantera växt-, svamp eller djurart med undantag för att
    - bruka åkermark markerad på karta, bilaga 2. Undantaget gäller inte för vedartade växter.

13. upplåta plats för ridning, tältning, orienteringstävling eller liknande arrangemang, uppställning av husvagn, släpvagn, motordrivet fordon, båtplats eller uppläggning av båt,

14. röja, klippa, skrapa, kratta eller bedriva täkt av alger, vass eller annan vattenvegetation,

15. bedriva vattenbruk för odling av djur eller växter,

16. utan samråd med förvaltaren av naturreservatet använda läkemedel mot inälvsparasiter till betesdjur då de uppehåller sig inom naturreservatet,

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

17. anlägga sjösäkerhetsanordningar

Undantag från föreskrifter under A
Föreskrifterna under A ovan ska inte utgöra hinder för att:

- förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, genomför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet

med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B nedan,

- genomföra åtgärder som har tillstånd enligt föreskrift A17 om förbuden hindrar genomförandet,
- genomföra undersökningar som inte skadar bevarandevärdena. För sådana undersökningar krävs dock Länsstyrelsens tillstånd,
- underhålla vägområden inklusive diken och andra väganordningar,
- innehavare av befintliga ledningsrätter och servitut utövar sin särskilda rätt,
- vidta nödvändiga åtgärder i samband med betesdrift, till exempel uppsättning och underhåll av stängsel, samt vid tillsyn och tillfällig utfodring av betesdjur i samband med installning eller betespåsläpp,
- personal inom polisen, sjukvården, räddningstjänsten Sjöfartsverket eller Kustbevakningen vid insatser använder motordrivet fordon och okopplad hund samt vid behov vidtar andra åtgärder. Anmälan ska om möjligt göras till Länsstyrelsen i förväg, annars snarast efter genomförandet.

B. Föreskrifter om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla (7 kap 6 § miljöbalken)

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar uppförs och att följande åtgärder genomförs:

1. utmärkning av naturreservatets gränser,
2. uppsättning och underhåll av sjövägmärken och informationsskyltar,
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, stigar, stigvisare, spänger, sittbänkar, bord, eldstäder, vedförråd och ankringsbojar,
4. i anslutning till anordningar och anläggningar för friluftslivet genomföra åtgärder såsom röjning och fällning av träd,
5. naturvårdsinriktad röjning, luckhuggning, frihuggning, trädfällning, ringbarkning, veteranisering, markstörning, uppryckning av träd, buskar och sly,

6. uthuggning eller avveckling av gran i samband med restaurering av skog eller hävdpräglad mark,

7. betesdrift/skogsbete med tillhörande åtgärder såsom röjning, uppsättning och underhåll av stängsel,

8. slåtter med tillhörande åtgärder såsom slyröjning och tuvfräsning samt iordningställande och underhåll av skötselvägar,

9. återetablering av nunneört,

10. utsättning av mnemosynefjäril,

11. klippning och bränning av vass,

12. tillfälliga upplag i samband med naturreservatets skötsel,

13. anläggande och underhåll av kavelbro till Skomakarskäret,

14. mekanisk bekämpning av invasiva eller för området främmande arter,

15. åtgärder i syfte att begränsa eller förhindra angrepp av åttatandad granbarkborre, som kan hota prioriterade bevarandevärden genom utläggning av fångstvirke, fällning och barkning av angripna granar, rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna granar kan transporteras ut om områdets prioriterade bevarandevärden påtagligt hotas. Eventuellt infört fångstvirke ska föras ut ur naturreservatet,

16. jakt på mink, räv och mårdhund efter samråd med jakträttsinnehavaren,

17. uppförande av stängsel för att skydda flora från vildsvin efter samråd med fastighetsägaren,

18. undersökning av mark, vatten. vegetation, djurliv och andra naturförhållanden samt insamling för artbestämning,

C. Föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. insamla mossor, lavar, vattenväxter eller vedlevande svampar med undantag för insamling av enstaka exemplar för artbestämning,
2. insamla insekter eller andra ryggradslösa djur med undantag för insamling av enstaka individer för artbestämning,
3. elda eller grilla på annan än av Länsstyrelsen särskilt iordningställd plats. Friluftskök får dock användas,
4. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,
5. ställa upp motordrivet fordon, husvagn eller släpvagn eller liknande annat än tillfälligt i samband med besök i naturreservatet,
6. lägga till med båt längre än två dygn,
7. sätta upp tavla, skylt, affisch, markering eller permanent snitsla spår,
8. tälta,
9. rida annat än på vägar,
10. framföra motordriven vattenfarkost över 5 knop inom området markerat på karta, bilaga 2,
11. framföra vattenskoter,
12. framföra motordriven vattenfarkost eller ankra inom område markerat på karta, bilaga 2,
13. utan Länsstyrelsens tillstånd använda området för lägerverksamhet, större organiserade tränings-, tävlings- eller övningsändamål eller motsvarande.

Undantag från föreskrifter under C

Föreskrifterna under C ovan ska inte utgöra hinder för att:

- genomföra undersökningar som inte skadar bevarandevärdena. För sådana undersökningar krävs dock Länsstyrelsens tillstånd,

- personal inom polisen, sjukvården eller räddningstjänsten Sjöfartsverket eller Kustbevakningen vid insatser använder motordrivet fordon eller motordriven vattenfarkost och okopplad hund samt vid behov vidtar andra åtgärder. Anmälan ska om möjligt göras till Länsstyrelsen i förväg, annars snarast efter genomförandet.

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn	Fagerön
NVR-id	2002541
Kommun	Östhammar
Socken	Harg
Lägesbeskrivning	Ca 6 km sydost om Östhammar
Naturgeografisk region	25a Roslagens kust och skärgård
Huvudsaklig Objektkategori	K, Kust och skärgård
IUCN-kategori	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Berörda fastigheter	Harg 17:1
Servitut	Vattentäkt (03-75:153.1, 75:153.2) Väg (03-75:153.3) Kraftledning (03-IM1-81/15186.1)
Markägare	Hargs Bruk AB
Förvaltare	Länsstyrelsen Uppsala län
Areal (enligt NMD)	506,8 ha, varav 168,1 ha vattenareal, 229,6 ha skogsmark, 58,5 ha öppen våtmark, 26,8 ha åkermark och 23,6 ha övrig mark.

Beskrivning av naturreservatet

Fagerön, med omgivande öar, är centralt beläget i den variationsrika och biologiskt värdefulla innerskärgården kring Östhammar och Harg. Området är småkuperat med omväxlande inslag av hällar och bördiga marker. Fagerön har mycket höga naturvärden både i de terrestra och marina miljöerna. En stor del av naturreservatet är hävdpräglat, såväl i öppna som i trädbevuxna områden. Skogsmiljöerna utgörs av lövskogar, blandskogar, alsumpskogar och barrdominerade naturskogar. Dessutom finns värdefulla örtrika ängs- och hagmarker samt strandängar. De lösa jordlagren har hög kalkhalt vilket bidrar till den rika floran, bland annat den exklusiva lundfloran. Landhöjningen i trakten beräknas till ca 6 mm/år, vilket successivt har skapat nya strandnära miljöer. Vatten-områdena i naturreservatet är grunda och näringsrika med förekomst av trösklade vikar, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar

samt ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten. Stränderna kantas av vassar och bottenvegetationen är riklig med ängar av kransalger och kärlväxter. De grunda marina miljöerna är viktiga som lek- och uppväxtområden för fisk och för födosökande fåglar. I mer vindexponerade lägen finns hårdbottnar samt några skär med fina badklippor.

Länsstyrelsens bedömningar

Bevarandevärden

Fagerön utgör ett ur naturvårdssynpunkt mycket värdefullt område med flera nationellt ovanliga naturtyper som hyser en mångfald av växt- och djurarter. Området har värden för friluftslivet, främst genom möjligheten att uppleva relativt orörd kust- och skärgårdsmiljö.

Sverige ska enligt havsmiljöpropositionen (2023/24:156) bidra till att nå den internationella målsättningen om att minst 30 procent av de marina områdena ska vara skyddade till år 2030. För att nå detta mål har ett nationellt ramverk för marint områdesskydd samt regionala planer tagits fram. Fagerön innehåller flera preciserade bevarandevärden enligt Länsstyrelsernas regionala plan för marint områdesskydd i Bottniska viken (2021).

De största hoten mot områdets bevarandevärden är skogsbruk, avsaknad av bete eller annan skötsel av hävdpräglad mark, muddring, fysisk påverkan från exploatering och båtar samt tillförsel av näring till mark eller vatten. Landhöjningen gör att grunda havsvikar snörs av och att det med tiden blir svårt att ta sig in och ut med båt i den inre delen av skärgården. Muddring av trösklade sund är ett hot mot områdets naturvärden eftersom det förändrar förutsättningarna för den naturliga utvecklingen från grunda havsvikar till avsnörda flador och glon. Muddring leder även som regel till en försämrad vattenkvalitet genom frisättning av grumlande och gödande ämnen. Utfodring av vilt i eller vid vatten innebär tillförsel av växtnäring. Detta gynnar trådalger och växtplankton vilket är negativt för den värdefulla bottenvegetationen.

Strandängar och andra ängar samt hagmarker och betespräglad skog behöver skötas för att inte växa igen. Dessutom behöver en del tidigare hävdade områden restaureras.

Objektet ingår i den skogliga värdetrakten Söderön och Fagerön som är en del av den uppländska innerskärgården och präglas av ett småskaligt jordbrukslandskap, omväxlande med skogsmark, hällmarker, kala

klippor och strandängar. I skogsmiljöer i värdetrakten bör naturvärden knutna till kalkbarrskogar prioriteras.

Natura 2000-områden är prioriterade för skydd enligt Nationell strategi för formellt skydd av skog. På Fagerön finns de, enligt samma strategi, prioriterade skogstyperna ädellövskog inklusive trädklädda ängs- och naturbetesmarker samt kalkbarrskog. I området finns även naturtyperna blottade ler- och sandbottnar, laguner, stora vikar och sund, skär i Östersjön, strandängar vid Östersjön, silikatgräsmarker, fuktängar, hällmarkstorräng, taiga, näringsrik granskog och lövsumpskog. Länsstyrelsen bedömer att beslutet för naturreservatet Fagerön följer gällande riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av biologisk mångfald.

Hushållning med mark- och vattenområden

Naturreservatet berör ett område som är av riksintresse för naturvården (NRO 03 020, Fagerön-Sandikafjärden) enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Sådana områden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Naturreservatet ingår i ett område av riksintresse för högexploaterad kust (kustområdet från Arkösund till Forsmark) enligt 4 kap.4 § miljöbalken. Inom sådana områden får fritidsbebyggelse komma till stånd endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Naturreservatet ingår i EU:s nätverk för skyddade områden (Natura 2000) enligt EU:s habitatdirektiv (SE0210052 Fagerön), enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Området är därmed i sin helhet riksintresse enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a § första stycket samma balk är det förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Länsstyrelserna bedömer att beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna.

Översiktsplan

Området är utpekat som värdeområde för natur, fritid och kulturlandskap i översiktsplanen för Östhammars kommun 2023. Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med den för området

gällande kommunala översiktsplanen beslutad av kommunfullmäktige i december 2023.

Miljökvalitetsmål

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med de av riksdag och regering beslutade miljökvalitetsmålen. Beslutet bidrar till att uppfylla miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Friluftslivsmål

Länsstyrelsen bedömer att beslutet bidrar till att uppfylla det av regeringen beslutade målet Skyddade områden som resurs för friluftslivet.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, bedömer Länsstyrelsen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Upphävande av tidigare beslut

Naturreservatet Fagerön bildades den 21 juli 1993 (dnr 231-1130-92). Beslutet om att bilda naturreservatet fattades med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822).

Enligt 4 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska föreskrifter som meddelats med stöd av naturvårdslagen, och som gällde vid miljöbalkens ikraftträdande, anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken. I detta fall 7 kap. 5-6 och 30 §§ miljöbalken.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken om det finns synnerliga skäl. För att upphäva eller ändra

ordningsföreskrifter beslutade enligt 7 kap. 30 § miljöbalken krävs inte synnerliga skäl. Synnerliga skäl kan t.ex. anses finnas när beslutet ersätts av ett annat beslut som innebär motsvarande eller starkare områdesskydd, eller om en föreskrift inte längre behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. I 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken anges att upphävande endast får ske om intrånget i naturvärden kompenseras.

Länsstyrelsen anser att syfte och föreskrifter i beslutet från 1993 behöver kompletteras och ändras för att ge reservatsområdet ett ändamålsenligt skydd som stärker områdets prioriterade bevarandevärden och möjliggör en ändamålsenlig skötsel. Genom det här beslutet antas en ny skötselplan och ett antal ändringar i föreskrifter och i syfte görs. En sammanställning av ändringar redovisas nedan.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet genom detta beslut har ett motsvarande skydd, och i vissa avseenden ett stärkt skydd, gentemot det ursprungliga beslutet. Mot bakgrund av ovanstående bedömer Länsstyrelsen att synnerliga skäl föreligger för att med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken upphäva tidigare beslut gällande naturreservatet Fagerön och ersätta det med föreliggande beslut. Länsstyrelsen bedömer att något intrång i naturreservatets naturvärden inte görs och att kompensation enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken därmed inte behövs.

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Länsstyrelsen fattade den 21 juli 1993 (dnr 231-1130-92) beslut om bildande av naturreservatet Fagerön. Under 2008 tog Upplandsstiftelsen, på uppdrag av Länsstyrelsen, fram förslag till en ny skötselplan för naturreservatet.

Fagerön överlappar med Natura 2000-området Fagerön (SCI). En bevarandeplan för Natura 2000-området fastställdes 2009 och reviderades 2017. I den reviderade bevarandeplanen tas bland annat de marina miljöerna upp som prioriterade bevarandevärden. Bland prioriterade bevarandeåtgärder nämns bland annat bränning av vass och försiktighet/behovsanpassning vid avmaskning av betesdjur. Beslutet från 1993 gav inte möjlighet till sådana åtgärder och förbud.

För att stärka områdets bevarandevärden och ge reservatsområdet ett ändamålsenligt skydd påbörjades under 2024 en revidering av reservatsbeslutet från 1993. Den till detta beslut hörande skötselplanen bygger delvis på förslaget till skötselplan från 2008.

Möten med Hargs bruk om Natura 2000 och utfodring av änder och gäss Mjölkfärden har hållits i maj 2025 och i mars 2026.

Samråd och remittering

Samråd har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt enligt 25 och 25a §§ samma förordning med Östhammars kommun och Skogsstyrelsen.

Markägare och andra sakägare har, enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., under juni 2025 förelagts att inom sex veckor yttra sig över förslag till beslut om bildande av naturreservatet. Förslaget till beslut har dessutom remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

Med anledning av remissyttrandet från Hargs bruk i september 2025 hölls ett möte mellan Länsstyrelsen och Hargs bruk i början av mars 2026. Vid mötet diskuterades de synpunkter Hargs bruk framfört i sitt remissyttrande. Hargs bruk har därefter inkommit med ett kompletterande remissyttrande.

Synpunkter på förslaget till beslut och Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Kommun, myndigheter och företag

Östhammars kommun bedömer att syftet med naturreservatet är förenligt med kommunens översiktsplan. Kommunen anser att Länsstyrelsen behöver ha en öppen dialog med aktuell markägare om eventuell rätt till ersättning kopplat till de förändringar i föreskrifter som innebär nya förbud och som kan påverka markägarens brukande. Länsstyrelsen har regelbundna möten med berörd fastighetsägare angående skötselåtgärder i naturreservatet och i samband med ett sådant har det nya förslaget till reservatsbeslut, bland annat ersättningsfrågan, diskuterats. Särskilda möten för att diskutera förändringar i föreskrifterna när det gäller områdets marina naturvärden har också hållits.

Skogsstyrelsen ser positivt på förslaget

SGU avstår från att yttra sig.

Kustbevakningen har framfört synpunkter på föreskrifterna under A och C. När det gäller undantagen från A-föreskrifterna önskar man att anmälningsskyldigheten vid insatser ska tas bort eftersom dessa ibland kräver frekvent närvaro, och anmälan till Länsstyrelsen därmed skulle vara administrativt betungande. Man menar också att det finns risk för att sekretessbelagda uppgifter röjs. När det gäller C-föreskrifterna ser Kustbevakningen det som svårt att lagföra två av föreskrifterna med den föreslagna lydelsen. Man menar att ”motsvarande fartyg” i föreskrift C11 inte är definierat och förslår att det tas bort. Man föreslår också att ”motordrivna båtar” i föreskrift C12 ändras till motordrivna farkoster för att inte ordet båtar ska bli begränsande i vad som avses. Kustbevakningen önskar också ett undantag från föreskrifterna under C på samma sätt som under A. Länsstyrelsen ser ett behov av att få information om åtgärder som genomförts inom naturreservatet, och som bryter mot A-föreskrifterna, eftersom dessa kan påverka naturreservatets värden negativt. Länsstyrelsen anser därför att sådana åtgärder ska anmälas. Länsstyrelsen har ändrat föreskrift C11 och lagt till ett undantag från föreskrifterna under C i enlighet med Kustbevakningens önskemål. I föreskrift C12 har motordrivna båtar ändrats till motordriven vattenfarkost.

Sjöfartsverket konstaterar att det i nuläget inte finns några sjösäkerhets-anordningar inom reservatsområdet men anser att det generellt bör finnas ett undantag i naturreservat i skärgården för att underhålla, avetablera och vid behov nyetablera sjösäkerhetsanordningar. Sjöfartsverket har ingen erinran mot motorbåtsförbud eller fartbegränsning i de föreslagna områdena, men anser att begränsningar för sjötrafik inom naturreservatet främst ska regleras i sjötrafikföreskrifter med lagstöd i sjötrafik-förordningen (1986:300). Länsstyrelsen har kompletterat beslutet med möjlighet att, efter beviljat tillstånd, anlägga sjösäkerhetsanordningar. Länsstyrelsen anser att om sjötrafik regleras med stöd av miljöbalken är kopplingen till syftet med naturreservatet tydligare än om trafiken regleras med stöd av sjötrafikförordningen.

Skanova (Telia Company) AB har skickat in ett yttrande om markförlagda teleanläggningar i området. Dessa visade sig dock, efter dialog med bolaget, gå genom naturreservatet Harg och inte genom naturreservatet Fagerön.

Fastighetsägare Hargs bruk

Hargs bruk välkomnar i sitt yttrande i stort de ändringsförslag som föreslås i jämförelse med beslutet från 1993. Man anser emellertid att förbudet mot att utfodra vilt med undantag för att anläggning av vildsvinsåtel efter överenskommelse med reservatsförvaltaren inte är nödvändigt för att uppfylla syftet med naturreservatet och inte heller är proportionerligt sett till enskildas intresse. Hargs bruk anser att utfodring i syfte att locka jaktvilt inte påverkar området på ett negativt sätt och ska få bedrivas i rimlig omfattning. Hargs bruk framför att Mjölkfjärden är en naturlig uppehållsplats för änder och gäss och att man har nyttjat området vid för jakt av dessa under minst 50 år. Man menar att jakten är en mycket viktig möjlighet för ägare, anställda och besökare att åtnjuta markområdet. Hargs bruk anser att föreskrifter som begränsar jakträtten måste vara utformade så att de inte innebär större inskränkningar än nödvändigt. Hargs bruk framför också att det saknas en utredning som visar att utfodringen har en negativ påverkan på naturtypen i Mjölkfjärden. Man menar att utfodringen är begränsad och noga uträknad samt att utfodringen styrs genom noggrant uträknad åtgång där man ser till att samtligt foder äts upp, samt att utfodringen enbart sker under jaktperioden maj-oktober. Hargs bruk menar att om utfodring förbjuds kommer även jakten att upphöra eftersom en förutsättning för att kunna genomföra en funktionell jakt är att kunna locka in änder och gäss med utfodring. Man menar också att om jakten på änder och gäss upphör kommer det att påverka naturreservatet negativt eftersom spillning från gäss och änder ökar näringstillförseln i vikar och sund, samt att om jakten minskar blir området mer attraktivt för sångsvan och skarv vilket skulle påverka den kvävegynnade floran och få påverkan på fiskbeståndet i Mjölkfjärden. Hargs bruk anser att även om den aktuella utfodringen skulle visa sig ha en påverkan på området har den en försumbar påverkan på reservatets syften, särskilt sett till alternativet att jakt inte längre kan bedrivas i området.

Hargs bruk informerar i sitt yttrande om att man under många år har utfodrat älg och rådjur under de kallaste vintermånaderna då djuren inte har tillräckligt med annan föda samt att även saltstenar har satts ut. Man meddelar att man är beredd att acceptera att utfodring får ske endast i samband med jakt och begränsas till utfodring av änder och gäss.

Hargs bruk framför att undantag bör införas för att kapa enstaka träd för uppsättning av saltstenar, för att sätta upp jakttorn samt för att underhålla skjutgator utan att dessa behöver vara markerade på

karta. Man menar också att det ska vara tillåtet att framföra motordrivet fordon i samband med uppbyggnad och underhåll av jakttorn samt vid underhåll av skjutgator.

Hargs bruk ifrågasätter formuleringen av föreskrift A12 om att så eller inplantera växt-, svamp eller djurart med undantag för att bruka åkermark markerad på karta. Man menar att det inte finns någon anledning att förbjuda inplantering av naturligt förekommande arter i naturreservatet och anser att förbudet enbart ska gälla för främmande arter. Man nämner också att inplantering av mnemosynefjäril sker idag.

Hargs bruk skickade i mars 2026, efter ett möte med Länsstyrelsen, in en komplettering till sitt tidigare remissyttrande. I kompletteringen framför Hargs bruk att man anser att förbudet i föreskrift A11 ska formuleras om till ”utfodra vilt med undantag för att anlägga vildsvinsåtel och begränsad andutfodring för jakt”. Hargs bruk ifrågasätter att förbudet mot utfodring av änder behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Man menar att jakt har fungerat som ett verktyg för att förvalta populationen av gäss och änder och att ett förbud mot utfodring innebär att denna jakt inte längre kommer att kunna genomföras. Man menar att föreskriften om att förbjuda all utfordring av vilt, utan undantag för lockutfodring, utgör en inskränkning i jakträtten som går längre än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med reservatet. Detta inte minst med hänsyn till de hot mot naturreservatets värden som uppkommer genom att jakten inskränks genom förbud mot utfodring av änder.

Länsstyrelsens bemötande av Hargs bruks yttranden
Länsstyrelsen anser att det är angeläget att begränsa vildsvins-populationen i området men att det är viktigt att åtlar placeras på ställen där de inte påverkar områdets naturvärden negativt. Länsstyrelsen anser därför att jakträttsinnehavaren ska samråda med Länsstyrelsens reservatförvaltare om lämpliga platser för utplacering av vildsvinsåtlar.

När det gäller utfodring av älg och rådjur har Länsstyrelsen lagt till ett undantag i föreskrift A11 som möjliggör stödutfodring av klövvilt med hö/ensilage i foderhäck efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet.

Länsstyrelsen har lagt till undantag under föreskrift A1 som möjliggör fällning av enstaka träd i samband med uppsättning av saltstenar,

ängslador eller jakttorn efter överenskommelse med förvaltaren av naturreservatet samt ett undantag för röjning av befintliga skjutgator och kring jakttorn. När det gäller att framföra motordrivet fordon i samband med uppbyggnad och underhåll av siktgator är det inte tillåtet enligt terrängkörningslagen (1975:1313) och Terrängkörningsförordningen (1978:594).

Länsstyrelsen anser att inplantering av arter på annan mark än jordbruksmark kan påverka syftet med naturreservatet, oavsett om arterna är naturligt förekommande eller främmande, och ska vara förbjudet enligt A-föreskrifterna. När det gäller utsättning av mnemosynefjäril eller återetablering av mnemosynefjärilens värdväxt (nunneörter) är detta tillåtet för förvaltararen av naturreservatet enligt B-föreskrifterna. Om det av naturvårdsskäl finns anledning att inplantera andra arter i naturreservatet finns det möjlighet att söka dispens för denna åtgärd hos Länsstyrelsen.

När det gäller begränsad andutfodring för jakt bedömer Länsstyrelsen att det inte är möjligt att bedriva sådan utan att de marina naturvärdena påverkas negativt. Syftet med naturreservatet är bland annat att bevara laguner, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar samt blottade ler- och sandbottnar samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer. Hela naturreservatet är också utpekat som Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. Det innebär bland annat, enligt 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att myndigheter ska bevaka att en gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs för berörda livsmiljöer och arter, samt vidta åtgärder för att förhindra att de livsmiljöer som avses att skyddas i området försämras. Hela vattenområdet i Natura 2000-området är utpekat som livsmiljötyp i bevarandeplanen för Natura 2000-området Fagerön. Mjölkfjärden beskrivs i planen som livsmiljötyp Stora vikar och sund (1160), men är enligt nyare kunskap klassad som Laguner (1150). Hotbilden mot och förutsättningar för bevarande är liknande i dessa två livsmiljötyper. En laguns naturligt långsamma vattenomsättning gör dock att tillförda växtnäringsämnen stannar i viken under längre tid och kan ackumuleras och leda till övergödningseffekter. Även om utfodringen styrs genom noggrant uträknad åtgång, och allt foder äts upp, bedömer Länsstyrelsen att näring ändå kommer att tillföras livsmiljön genom att exkrementer från ditlockade fåglar hamnar i vattnet. Länsstyrelsen bedömer att utfodring av änder i Mjölkfjärden eller i annan marin livsmiljötyp i naturreservatet påverkar syftet med naturreservat och bevarandestatusen i berörd

livsmiljötyp negativt. Varken jakt på gäss och änder eller annan jakt är förbjuden i reservatsföreskrifterna.

Proportionalitetsprincipen kommer till uttryck i 7 kap. 25 § miljöbalken. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i sjunde kapitlet miljöbalken får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Länsstyrelsen bedömer att fastighetsägarens intresse av att locka in änder i syfte att jaga dem inte väger tyngre än det allmänna intresset av att skydda, bevara och vårda de naturvärden som är syftet med naturreservatet. I förarbetena till miljöbalken anges avseende 7 kap. 25 § miljöbalken att utgångspunkten är att ingrepp som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intressen (se Prop. 1997/98:45, del 2, s. 97).

Upplysningar

Föreskrifterna under C ovan, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas, vistas och om ordningen i övrigt inom naturreservatet, gäller omedelbart även om de överklagas.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot staten inom ett år från det att beslutet på vilket anspråket grundas har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Länsstyrelsen i Uppsala län är förvaltare av naturreservatet.

Mjölkfjärden omfattas sedan år 2021 av totalt fiskeförbud (FIFS 2004:36 Bilaga 5).

I 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) anges bland annat att Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen ifråga om naturreservat. Ansvar kan enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken utdömas för brott mot områdesskydd och förseelse mot områdesskydd. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Fagerön utgör Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Av 7 kap. 28a § första stycket miljöbalken framgår bland annat att tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

Jakt får bedrivas inom ramen för jaktlagstiftningen och i samband med detta är det tillåtet enligt reservatsföreskrifterna att sätta upp skyltar, snitslar eller andra markeringar, medföra okopplad hund samt framföra motordrivet fordon i terrängen vid uttransport av fälld älg, hjort, vildsvin eller björn under förutsättning att inga skador eller bestående körspår uppstår.

Generella bestämmelser utöver reservatsföreskrifterna

I 3 kap. 9 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor anges bland annat följande. När en räddningsinsats är avslutad ska räddningsledaren om möjligt informera ägaren av, eller nyttjanderättshavaren till, den egendom som räddningsinsatsen har avsett om behovet av bland annat bevakning. Om ingen bevakning kommer till stånd, trots att det behövs med hänsyn till risken för nya olyckor, får räddningsledaren utföra bevakningen på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad.

I 11 kap. miljöbalken finns bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar. För vattenverksamhet kan det krävas tillstånd eller anmälan. Grävning, muddring, sprängning, anläggande av bryggor, bortledning av ytvatten, markavvattning, dämning eller andra åtgärder inom vattenområdet kan vara vattenverksamhet. Bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar finns också i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Vissa växt- och djurarter är fridlysta enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Till en fornlämning hör ett så stort område på marken, sjö- eller havsbotten som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde.

I terrängkörningslagen (1975:1313) finns bestämmelser om körning i terräng med motordrivet fordon.

I sjötrafikförordningen (1986:300) finns bestämmelser om trafik i och på vatten.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 5 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Stefan Attefall med naturvårds-handläggare Karin Wiklund som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Cecilia Magnusson, avdelningschef Lennart Nordvarg, enhetschef Artur Larsson, länsjurist Anna Runius och planhandläggare Märta Alsén medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta
3. Översiktskarta
4. Skötselplan med bilagor
5. Du kan överklaga beslutet

Sändlista

Sändlistan är borttagen eftersom den innehåller personuppgifter.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Bilaga 1
Dnr: 5274-2024
2026-06-10

Beslutskarta

Naturreservat

0 0,5 1 km

Skala: 1:30 000

Bilaga 2
Dnr: 5274-2024
2026-06-10

Föreskriftskarta

Förbud mot att ankra eller framföra motordriven vattenfarkost
Förbud mot att framföra motorbåt över 5 knop
Åker som får brukas
Naturreservat

0 0,5 1 km

Översiktskarta

Naturreservat

0 5 10 km

Skala: 1:250 000

Skötselplan för naturreservatet

Fagerön

Östhammars kommun

Innehållsförteckning

Skötselplanens syfte ... 3
Syftet med reservatet och dess skötsel ... 3
Beskrivningsdel ... 4
Uppgifter om naturreservatet ... 4
Allmän beskrivning ... 5
Historisk och nuvarande markanvändning ... 5
Åtgärdsprogram för hotade arter ... 6
Områdets bevarandevärden ... 7
Biologiska värden ... 7
Naturvårdsarter ... 10
Kulturhistoriska värden ... 16
Värden för friluftslivet ... 16
Prioriterade bevarandevärden ... 16
Plandel ... 18
Övergripande skötsel ... 18
Inventeringar ... 18
Beskrivning, bevarandemål och skötselåtgärder ... 19
Bevarandemål för Natura 2000-livsmiljötyper ... 19
Skötselområde A: Betespräglad skogs-, ängs- och hagmark – 91,9 ha 19
Skötselområde B: Hävdpräglad ängs- och hagmark med anpassad skötsel – 110,5 ha ... 21
Skötselområde C: Äldre skog av naturskogskaraktär – 89,5 ha ... 23
Skötselområde D: Bokskog – 1,1 ha ... 23
Skötselområde E: Yngre skog – 18,5 ha ... 24
Skötselområde F: Åkermark – 25,2 ha ... 25
Skötselområde G: Grunda vågskyddade havsvikar – 76,4 ha ... 25
Skötselområde H: Övriga marina områden – 93,6 ha ... 27
Byggnader ... 28
Anordningar för friluftslivet ... 28
Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder ... 29
Upplysningar ... 30
Bilagor ... 30
Källförteckning ... 31

Skötselplanens syfte

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om hur reservatet ska förvaltas för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses. Skötselplanen kan, inom ramen för syfte och föreskrifter, justeras vid behov. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

Syftet med reservatet och dess skötsel

Syftet med naturreservatet är att skydda och bevara värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald, att vårda och återställa värdefulla naturmiljöer samt att tillgodose behovet av områden för friluftsliv. Det preciserade syftet med naturreservatet Fagerön är att:

- bevara och vårda betespräglad skog och hagmark samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- bevara och vårda äldre lövskog, blandskog och barrskog samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- skydda och återställa skog påverkad av skogsbruk eller igenväxning,
- bevara och vårda hällmarkstorrängar, fuktängar och havsstrandängar samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- bevara miljöer som uppkommer naturligt genom landhöjning,
- bevara laguner, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar samt blottade ler- och sandbottnar samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- skydda och vårda lek- och uppväxtområden för fisk
- bidra till att gynnsam bevarandestatus uppnås för arter som är utpekade enligt art- och habitatdirektivet
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- skogsbruk, exploaterande verksamheter, muddring, dikning, utfodring av vilt samt uppförande av anläggningar och anordningar på land och i vatten förbjuds,
- ankring och framförande av motordrivna fartyg regleras i två grunda vikar,

- betespräglade skogsmiljöer återställs och vårdas genom bete och/eller med naturvårdsinriktade skötselåtgärder,
- betesmarker betas och återställs genom frihuggning av värdefulla träd, röjning och andra naturvårdsinriktade skötselåtgärder,
- områden med yngre skog återställs genom frihuggning av lövträd och tallar samt avveckling av planterad granskog,
- lövängar påverkade av igenväxning återställs genom avveckling av barrträd och utglesning av lövträd och buskar,
- ängsmark röjs och slåttras,
- gamla tallar och lövträd frihuggs vid behov,
- åtgärder som gynnar prioriterade arter och artgrupper genomförs,
- biotopvårdande åtgärder, till exempel vassklippning, genomförs i vattenmiljöer,
- laguner och grunda bottnar skyddas från vattenbruk, tillförsel av växtnäring samt från skador på stränder, bottnar och bottenvegetation,
- åtgärder genomförs för att stimulera och underlätta allmänhetens friluftsliv.

Beskrivningsdel

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn	Fagerön
NVR-id	2002541
Kommun	Östhammar
Socken	Harg
Lägesbeskrivning	Ca 6 km sydost om Östhammar
Naturgeografisk region	25a Roslagens kust och skärgård
Huvudsaklig Objektkategori	K, Kust och skärgård
IUCN-kategori	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Berörda fastigheter	Harg 17:1
Servitut	Vattentäkt (03-75:153.1, 75:153.2)
	Väg (03-75:153.3)
	Kraftledning (03-IM1-81/15186.1)

Markägare	Hargs bruk AB
Förvaltare	Länsstyrelsen Uppsala län
Areal (enligt NMD)	506,8 ha, varav 168,1 ha vattenareal, 229,6 ha skogsmark, 58,5 ha öppen våtmark, 26,8 ha åkermark och 23,6 ha övrig mark.

Allmän beskrivning

Fagerön, med omgivande öar, är centralt beläget i den variationsrika och biologiskt värdefulla innerskärgården kring Östhammar och Harg. Området är småkuperat med omväxlande inslag av hällar och bördiga marker. Fagerön har mycket höga naturvärden både i de terrestra och marina miljöerna. En stor del av naturreservatet är hävdpräglat, såväl i öppna som i trädbevuxna områden. Skogsmiljöerna utgörs av lövskogar, blandskogar, alsumpskogar och barrdominerade naturskogar. Dessutom finns värdefulla örtrika ängs- och hagmarker samt strandängar. De lösa jordlagren har hög kalkhalt vilket bidrar till den rika floran, bland annat den exklusiva lundfloran. Landhöjningen i trakten beräknas till ca 6 mm/år, vilket successivt har skapat nya strandnära miljöer. Vattenområdena i reservatet är grunda och näringsrika med förekomst av trösklade vikar, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar samt ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten. Stränderna kantas av vassar och bottenvegetationen är riklig med ängar av kransalger och kärlväxter. De grunda marina miljöerna är viktiga som lek- och uppväxtområden för fisk och för födosökande fåglar. I mer vindexponerade lägen finns hårdbottnar samt några skär med fina badklippor.

Historisk och nuvarande markanvändning

Fagerön är ett namn som konstruerats under senare tid, tidigare benämndes ön Hunsön. Enligt handskrifter från 1742 beskrivs Fagerön av bruksinspektor Johan Andersson Holm på följande sätt ”*hvilken ö av timber och kolskog, löfbeväxta parker och skuggrika lundar, gräsgifvande ängar och blomstrande fält, samt ymnigt och kosteligt muhlbete öfverflödar*”. Stora delar av området är ännu präglat av beteshävd och tidigare slåtter. Rester av flera hölador finns ännu kvar på ön. Av häradskartan från år 1905 framgår bland annat att stora arealer på Älgsholmen var slåttermark. Tidigare arrendator Håkan Hansson har fått berättat för sig hur man i början av förra seklet tog sig med häst och släde över isen för att hämta hö man slagit på Älgsholmen.

Slåtterverksamheten har sedan dess övergetts, medan hävden fortsatt genom bete i stora delar av reservatet.

Stora delar av Fagerön hade fram till mitten av 1990-talet genomgått en påtaglig igenväxning genom spontan föryngring och skogsplanteringar. Sedan reservatet beslutades 1993 har en stark stam av vildsvin etablerat sig i området, vilken har en stark negativ påverkan på områdets naturvärden.

Lövängar med spår av något som påminner om stubbskottsbruk förekommer på Fagerön. Ännu levande lövträd med grova stubbar och klena uppväxande stammar påträffas här och var. Dessa vittnar om ett brukningssätt, vars syfte sannolikt var att skaffa klenvirke och/eller att utöka vinterfodret med löv.

Timmerhuggning och kolning har förekommit i området in på 1900-talet. Modernt skogsbruk har endast bedrivits på mindre ytor inom reservatet. I början av 1980-talet slutavverkades äldre naturskogar på Rättartorpsskär och Söderhargsskär. På Älgsholmen och själva Fagerön anlades ett antal granmonokulturer för ett 50-tal år sedan. Några har av dessa har redan slutavverkats och återförts till betesmark, såsom vid Munken. Flera brynmiljöer har restaurerats genom att inväxande granar huggits bort och äldre lövträd har friställts.

Husbehovsfiske har sannolikt bedrivits länge i de naturligt produktiva grunda vattenområdena och idag är området populärt bland sportfiskare.

Fagerön blev succesivt en halvö genom landhöjning, men blev åter en ö genom att man på 1990-talet grävde en kanal strax norr om reservatsgränsen. I reservatets nordvästra hörn finns Fageröbron, en vägbro över en muddrad kanal.

Naturreservatet Fagerön bildades år 1993. Prioriteringar och planering och av skötselåtgärder i naturreservatet Fagerön behandlas i ett förvaltningsråd, där Hargs bruk AB och Länsstyrelsen sammanträder varje år.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Ett flertal arter som ingår i av Naturvårdsverket fastställda åtgärdsprogram finns i naturreservatet. Vid förvaltningen av naturreservatet bör hänsyn tas till dessa arter.

Hällebräcka har noterats på tre ställen i reservatet. På två av dessa återfanns den dock inte vid eftersök 2014 respektive 2015 och 2016 på grund av igenväxning av växtplatsen. Fyndet på den tredje lokalen är från 2003. Arten växer på berghällar med ett tunt jordtäcke i beteshagar och intill vägar, oftast i ett småskaligt jordbrukslandskap.

Mnemosynefjäril är en av våra största och mest hotade dagfjärilar. Mnemosynefjärilen är känd från Fagerön sen 1880-talet. Mnemosynefjärilens larver lever uteslutande på nunneört *Corydalis* spp. Fjärilen uppträder idag i mosaiklandskap med lövlundar och ohävdade gräsrika ängsmarker. Historiskt har den sannolikt gynnats av ett lövängsbruk med slåtter och återkommande lövtäkt. Kanske har även de strandängar som skapas av landhöjningen varit ett naturligt habitat för arten. Stark igenväxning och skogsplantering missgynnar arten liksom konventionell betesdrift och åkerbruk.

Asknätfjäril omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv och är minskande och hotad i hela Europa. Dess larver lever på asksly och olvon. Asknätfjärilen har inte påträffats på Fagerön sen 1987.

Aspbarkgnagare och **aspsplintbock** som är två skalbaggar knutna till asp. Aspbarkgnagare ingår i åtgärdsprogrammet för hotade arter på asp i Norrland. Aspsplintbock ingår i åtgärdsprogrammet för skalbaggar på gammal asp. Bägge arterna fångades i fönsterfällor i västra brynet av Oxhagen (delområde 131) och vid Svinnöstycket (delområde 101) under perioden 1995–1998 (Anders Lindhe). Därutöver har aspsplintbock noterats på Fagerön 2003 och aspbarkgnagare 2007. Aspbarkgnagare lever på döende asp med bläckor och angrepp av aspdyna. Aspslintbock lever i klena grenar i kronorna av gammal asp.

Tallgångsbagge ingår i åtgärdsprogrammet för skalbaggar på nyligen död tall. Arten förekommer i naturskogsartade skogar med god och kontinuerlig tillgång till nyligen döda tallar.

Andra arter i reservatet som omfattas av åtgärdsprogram är skräntärna och utter.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

Fagerön har mycket höga naturvärden knutna till flera olika miljöer, såsom löv- och blandskogar med hassel, alsumpskogar, barrdominerade naturskogar, örtrika ängs- och hagmarker, strandängar, skogsbeten och

grunda havsvikar. Den mosaik som dessa olika miljöer skapar tillsammans är ett stort värde. Fagerön har en mycket rik lundflora med stora bestånd av lundgräs som skogskorn och strävlosta, ramslök, myskmadra, tandrot, vårärt m.fl. Fågellivet är rikt med arter som mindre hackspett, spillkråka, skogsduva, stenknäck och havsörn. Flera av dessa naturvärden hänger samman med områdets kalkrika jordarter, en lång hävdhistoria samt ett gynnsamt lokalklimat.

Trädanknutna naturvärden är främst knutna till naturskogsartade skogar och hagmarker med kontinuitet av gamla träd och död ved av olika slag. Ett stort antal naturvårsarter av svampar, lavar, skalbaggar och fjärilar har noterats i reservatet. För många rödlistade arter är trädslag som asp och ek helt avgörande.

Fageröns marina delar är mestadels grundare än tre meter, bara den sydöstra delen är uppemot sex meter djup. På mjukbottnar växer frodiga ängar dominerade av havsnajas, slingor, natar, höstlånke, hornsärv och hårsärv samt kransalgerna rödsträfse, borststräfse, grönsträfse, papillsträfse och raggsträfse. Stränderna kantas till stor del av bladvass, ofta i breda bälten. De vegetationsklädda vikarna är viktiga som rekryteringsområden för abborre, gädda och karpfiskar. De är även värdefulla för födosökande fåglar, både för betare, som simänder, och fiskätare, som tärnor, fiskgjuse och havsörn. Födosökande vadarfåglar som rödbena, tofsvipor, drillsnäppa och brushane lockas till grunda lerbankar och stränder. Hårdbottnar bevuxna med algvegetation finns främst runt kring klippöarna i den sydöstra delen och längs små partier av vindexponerade steniga stränder. Fagerön är sannolikt även ett lek- och uppväxtområde för strömming. Mjölkfjärden omfattas sedan år 2021 av totalt fiskeförbud (FIFS 2004:36 Bilaga 5).

Flera av länets ansvarsnaturtyper (Forslund 2015) förekommer i naturreservatet, framför allt ädellövmiljöer, asprik skog, torrängar, havsstrandängar, grunda trösklade vikar (laguner) samt skär i Östersjön.

Ett stort antal av länets ansvarsarter finns i reservatet. I asprika miljöer finns aspsplintbock, aspstumpbagge, aspprактbagge, korthornad ögonbagge, grön apvedbock, stor aspborre, aspbarkgnagare och tvåfläckig barkskinnbagge. I torrängar finns kungsmyntefjädermott. I ädellövmiljöer finns brunskaftad blekspik. I kransalgssjöar finns raggsträfse. I kalkbarrskog finns guckusko Dessutom förkommer mnemosynefjäril, asknätfjäril, trylobmätare, tryvårvecklare, töcknig trymal, jättesvampmal, vintertagging, cinnoberrödrock, grönhjon, platt gångbagge, havsörn, skräntärna och utter i naturreservatet.

Djur, växter och svampar är relativt väl undersökta och ca 115 rödlistade arter är påträffade inom området. Hällebräcka, mnemosynefjäril, asknätfjäril, aspbarkgnagare, aspsplintbock och tallgångbagge tas upp under avsnittet Åtgärdsprogram för hotade arter. Bland övriga särskilt intressanta och sällsynta arter kan nämnas:

Trylobmätare och **töcknig trymal**
Två fjärilar knutna till skogstry. Trylobmätare håvades längs Oxhagens södra bryn år 2005 (Jan-Olov Björklund). Töcknig trymal påträffades för flera decennier sedan och har inte setts sen dess. De åtgärder som utförts på Fagerön, exempelvis restaureringarna av gamla skogs-och hagmarksbeten vid Munken, som lett till rika föryngringar av trybuskar i soliga lägen bör ha gynnat den.

Sexfläckig blombock lever på död ekved med angrepp av svampen rostöra. Den hittades vid flera tillfällen i slutet av 1990-talet på blommor längs västra brynet av Oxhagen och fångades också där i fönsterfällor (Anders Lindhe). Fynd finns även från Älgsholmen 2021. Den sexfläckig blombocken tillhör en av de få arter som förekommer på ek men inte är beroende av stark solexponering.

Tvåfläckig barkskinnbagge
Lever på klen döende asp med angrepp av aspdyna. Konstaterades av Hans Ahnlund år 2002 längs västra brynet av Oxhagen (Lars-Ove Wikars). Arten är rapporterad från en handfull lokaler i länet. Samtliga lokaler högintressanta för aspfauna.

Mindre aspbarkskinnbagge
Sällsynt skinnbagge. Arten har fångats i fönsterfällor på asp och björk i sydöstra Oxhagen (delområde 87) 1994 och vid Svinnöstycket (delområde 101) 1996 (Anders Lindhe). Arten anses vara knuten till trädsvampar som i första hand lever på asp. En handfull fynd är gjorde i länet.

Sahlbergs halvknäppare
Halvknäppare som är känd endast från ett fåtal lokaler i södra Sverige, främst Öland. Arten lever i rötskadad lövträdsved, främst på marken liggande grenar av hassel och ek. Den fångades i ett exemplar fönsterfälla år 1997 i västra brynet av Oxhagen (delområde 131). För att gynna denna sällsynta art bör klenvirke från dessa arter lämnas kvar på marken.

Skogskorn och **strävlosta**

Sällsynta lundgräs som på Fagerön förekommer i en rikedom som har få motsvarigheter i landet. Båda arterna förekommer i lundmiljöer och har missgynnats av hårt bete i sydöstra Oxhagen (delområde 86). Överlag har dock båda arterna ökat påtagligt sen 1980-talet i skogar som restaurerats genom uthuggning av gran såsom i delområde 135 och 102. Sistnämnda område betas dessutom, om än svagt. Även i centrala Oxhagen (delområde 71) har lundgräsen ökat.

Blackticka
Vedsvamp som växer på död ved av gran i gamla naturskogar. Fynd föreligger från Oxhagen och Älgsholmen.

Brödmusseron
En stor köttig svamp med sämskfärgad hatt. Brödmusseron är mycket sällsynt såväl i Sverige som övriga Norden och Mellaneuropa. Den växer i ädellövskog på kalkrik mark. Brödmusseron hittades år 1981 i brynet längs Oxhagen (delområde 131) av Sven-Gunnar Ryman.

Skinntagging
En karaktäristisk skinnsvamp med sin huvudsakliga förekomst i Sydsverige. Skinntagging växer i lundartade skogar bland annat på asp och lind. Arten har påträffats på Fagerön av Hans-Göran Toresson.

Naturvårdsarter

Begreppet naturvårdsarter är en samlingsterm för arter som är extra skyddsvärda genom att de indikerar att ett område har höga naturvärden eller i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Idag omfattar detta begrepp juridiskt skyddade arter, typiska arter, rödlistade arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. Typiska arter är arter vars förekomst indikerar s.k. gynnsam bevarandestatus hos aktuell livsmiljötyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Mer information om vilka arter som förekommer i området går att söka fram i SLU Artdatabankens databas Artportalen (https://artportalen.se).

Kärlväxter		
Adam och Eva	*Dactylorhiza sambucina*	
Ask	*Fraxinus excelsior*	EN
Backklöver	*Trifolium montanum*	NT
Backtimjan	*Thymus serpyllum*	NT
Blåsippa	*Hepatica nobilis*	
Grönkulla	*Coeloglossum viride*	
Grönpyrola	*Pyrola chlorantha*	

Grönvit nattviol	*Platanthera chlorantha*	
Guckusko	*Cypripedium calceolus*	
Gullviva	*Primula veris*	
Havsnajas	*Najas marina*	
Hällebräcka	Saxifraga osloënsis	VU
Hässleklocka	*Campanula latifolia*	
Jungfru Marie nycklar	*Dactylorhiza maculata subsp. maculata*	
Jungfrulin	*Polygala vulgaris*	
Kattfot	*Antennaria dioca*	
Klasefibbla	*Crepis praemorsa*	NT
Klofibbla	*Crepis tectorum*	NT
Krusfrö	*Selinum carvifolia*	NT
Kärrbräken	*Thelypteris palustris*	
Kärrfibbla	*Crepis paludosa*	
Lopplummer (aggregat)	*Huperzia selago agg.*	
Majviva	*Primula farinosa*	NT
Myskmadra	*Galium odoratum*	
Månlåsbräken	*Botrychium lunaria*	NT
Nattviol	*Platanthera bifolia*	
Nästrot	*Neottia nidus-avis*	
Ormbär	*Paris quadrifolia*	
Ormtunga	*Ophioglossum vulgatum*	
Plattsäv	*Blysmus compressus*	VU
Rankstarr	*Carex elongata*	
Revlummer	*Lycopodium annotinum*	
Skogsalm	*Ulmus glabra*	CR
Skogsknipprot	*Epipactis helleborine*	
Skogskorn	*Hordelymus europaeus*	VU
Skogsnycklar	*Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii*	
Slåtterfibbla	*Hypochaeris maculata*	NT
Solvända	*Helianthemum nummularium*	NT
Spindelblomster	*Neottia cordata*	
Storrams	*Polygonatum multiflorum*	
Strävlosta	*Bromopsis benekenii*	
Svart trolldruva	*Actaea spicata*	
Sårläka	*Sanicula europaea*	
Tandrot	*Cardamine bulbifera*	
Tibast	*Daphne mezereum*	
Tvåblad	*Neottia ovata*	
Underviol	*Viola mirabilis*	
Vanlig skogsknipprot	*Epipactis helleborine subsp. helleborine*	
Vårstarr	*Carex caryophyllea*	NT
Vårärt	*Lathyrus vernus*	
Ängsnycklar	*Dactylorhiza incarnata*	

Kransalger

Raggsträfse	*Chara horrida*	NT
Mossor		
Asphättemossa	*Nyholmiella gymnostoma*	
Lavar		
Almlav	*Gyalecta ulmi*	VU
Brun nållav	*Chaenotheca phaeocephala*	
Brunskaftad blekspik	*Sclerophora farinacea*	VU
Bårdlav	*Nephroma parile*	
Ekpricklav	*Inoderma byssaceum*	VU
Gammelekslav	*Lecanographa amylacea*	NT
Garnlav	*Alectoria sarmentosa*	
Gul dropplav	*Cliostomum corrugatum*	NT
Hjälmbrosklav	*Ramalina baltica*	NT
Klosterlav	*Biatoridium monasteriense*	VU
Korallblylav	*Parmeliella triptophylla*	
Lunglav	*Lobaria pulmonaria*	NT
Lönnlav	*Bacidia rubella*	
Mörk kraterlav	*Gyalecta truncigena*	VU
Rosa skärelav	*Schismatomma pericleum*	
Rostfläck	*Arthonia vinosa*	
Rödbrun blekspik	*Sclerophora coniophaea*	NT
Skuggorangelav	*Caloplaca lucifuga*	NT
Svampar		
Alsopp	*Gyrodon lividus*	
Anisspindling	*Cortinarius odorifer*	
Barkticka	*Oxyporus corticola s.str.*	
Barrmusseron	*Leucopaxillus cerealis*	NT
Blackticka	*Steccherinum collabens*	VU
Blåmjölkig storskål	*Peziza saniosa*	NT
Brandticka	*Pycnoporellus fulgens*	
Brödmusseron	*Leucopaxillus tricolor*	EN
Dofttråding	*Inosperma bongardii*	
Ekticka	*Fomitiporia robusta*	NT
Ekvaxskivling	*Hygrophorus cossus*	NT
Fyrflikig jordstjärna	*Geastrum quadrifidum*	NT
Gransotdyna	*Camarops tubulina*	NT
Granticka	*Porodaedalea chrysoloma*	NT
Gränsticka	*Phellopilus nigrolimitatus*	NT
Guldkremla	*Russula aurea*	
Gulfotshätta	*Mycena renati*	
Gulfotsskölding	*Pluteus romellii*	
Gulmjölkig storskål	*Peziza succosa*	
Gulsköld ing	*Pluteus leoninus*	
Gultagging	*Cristinia eichleri*	DD
Hasselticka	*Dichomitus campestris*	

Honungsticka	*Flavidoporia mellita*	VU
Igelkottröksvamp	*Lycoperdon echinatum*	
Kandelabersvamp	*Artomyces pyxidatus*	NT
Kastanjefjällskivling	*Lepiota castanea*	
Kopparspindling	*Cortinarius cupreorufus*	VU
Kragjordstjärna	*Geastrum michelianum*	
Kremlevaxskivling	*Hygrophorus russula*	NT
Kötticka	*Leptoporus mollis/erubescens*	NT
Läderskål	*Encoelia furfuracea*	
Mjölmusseron	*Tricholoma ustaloides*	NT
Oxtungssvamp	*Fistulina hepatica*	NT
Rosenporing	*Ceriporia excelsa*	NT
Rosenticka	*Rhodofomes roseus*	NT
Rostticka	*Fuscoporia ferruginosa*	
Rutkremla	*Russula virescens*	
Rutskinn	*Xylobolus frustulatus*	NT
Scharlakansvårskål agg.	*Sarcoscypha coccinea s.lat.*	
Skinntagging	*Dentipellis fragilis*	NT
Spinnfingersvamp	*Lentaria byssiseda*	NT
Stenknäck	*Coccothraustes coccothraustes*	
Stor aspticka	*Phellinus populicola*	
Svavelriska	*Lactarius scrobiculatus*	
Tallticka	*Porodaedalea pini*	NT
Trådticka	*Climacocystis borealis*	
Ullticka	*Phellinidium ferrugineofuscum*	NT
Veckticka	*Flavidoporia pulvinascens*	NT
Vintertagging	*Irpicodon pendulus*	NT
Vit vedfingersvamp	*Lentaria epichnoa*	NT
Vågticka	*Osteina undosa*	VU
Skalbaggar		
Spindelbock	*Aegomorphus clavipes*	
Cinnoberrödrock	*Ampedus cinnabarinus*	
Tegelrödrock	*Ampedus nigroflavus*	
Svartspetsad rödrock	*Ampedus praeustus*	NT
Sadelrödrock	*Ampedus sanguinolentus*	NT
Nordrödrock	*Ampedus suecicus*	VU
	Amphicyllis globiformis	NT
Sexfläckig blombock	*Anoplodera sexguttata*	NT
	Atomaria affinis	NT
	Atomaria elongatula	NT
Bronspraktbagge	*Buprestis haemorrhoidalis*	NT
Thomsons trägnagare	*Cacotemnus thomsoni*	
Epålettknäppare	*Calambus bipustulatus*	NT
Grönhjon	*Callidium aeneum*	NT
Bronshjon	*Callidium coriaceum*	

Platt gångbagge	*Cerylon deplanatum*	NT
Tallgångbagge	*Cerylon impressum*	VU
	Corticaria interstitialis	NT
	Corticaria polypori	NT
Bred trollknäppare	*Danosoma fasciatum*	NT
Svart ögonknäppare	*Denticollis borealis*	NT
Klibbtickgnagare	*Dorcatoma punctulata*	
Rötvedsvivel	*Dryophthorus corticalis*	VU
Björkstumpbagge	*Eblisia minor*	NT
Granbarkmögelbagge	*Enicmus planipennis*	NT
	Epuraea fussi	NT
Svart askbastborre	*Hylesinus crenatus*	NT
Skarptandad barkborre	*Ips acuminatus*	NT
Svartvingad svampbagge	*Leiestes seminiger*	NT
Aspsplintbock	*Leiopus punctulatus*	VU
Granbarkgnagare	*Microbregma emarginatum*	
Skulderfläckad gaddbagge	*Mordellistena humeralis*	NT
Stekelbock	*Necydalis major*	
Reliktbock	*Nothorhina muricata*	NT
Gulbandad brunbagge	*Orchesia fasciata*	NT
Liten brunbagge	*Orchesia minor*	NT
	Pediacus depressus	NT
Vanlig flatbagge	*Peltis ferruginea*	
Granvivel	*Pissodes harcyniae*	NT
Björkblåoxe	*Platycerus caprea*	
Storplattnos	*Platyrhinus resinosus*	NT
Aspstumpbagge	*Platysoma deplanatum*	NT
Asppraktbagge	*Poecilonota variolosa*	NT
Korthornad ögonbagge	*Pseudanidorus pentatomus*	NT
Aspvedgnagare	*Ptilinus fuscus*	
	Ptinus podolicus	NT
Brun skenknäppare	*Rhacopus sahlbergi*	VU
Större aspvedbock	*Saperda carcharias*	
Grön aspvedbock	*Saperda perforata*	NT
	Scaphisoma subalpinum	NT
Björksplintborre	*Scolytus ratzeburgii*	
Tvåtandad plattbagge	*Silvanus bidentatus*	NT
Noshornsoxe	*Sinodendron cylindricum*	
Timmertickgnagare	*Stagetus borealis*	NT
	Thamiaraea hospita	NT
	Thymalus limbatus	
	Triplax rufipes	NT
Stor aspborre	*Trypophloeus discedens*	NT
	Xyletinus ater	NT
Aspbarkgnagare	*Xyletinus tremulicola*	NT

Gropig brunbagge	*Zilora ferruginea*	NT
Halvvingar		
Mindre aspbarkskinnbagge	*Aradus truncatus*	VU
Tvåfläckig barkskinnbagge	*Aradus bimaculatus*	NT
Fjärilar		
Asknätfjäril	*Euphydryas maturna*	EN
Bergmyntemal	*Stephensia brunnichella*	NT
Bredbrämad bastardsvärmare	*Zygaena lonicerae*	NT
Mindre blåvinge	*Cupido miniums*	NT
Jungrulinpraktmal	*Hypercallia citrinalis*	NT
Jättesvampmal	*Scardia boletella*	
Kungsmyntefjärdermott	*Merrifieldia baliodactyla*	NT
Mnemosynefjäril	*Parnassius mnemosyne*	EN
Sexfläckig bastardsvärmare	*Zygaena filipendulae*	NT
Silversmygare	*Hesperia comma*	NT
Smalsprötad bastardsvärmare	*Zygaena osterodensis*	NT
Större borstspinnare	*Setina irrorella*	NT
Svartfläckig högstjärt	*Clostera anachoreta*	NT
Svävflugedagsvärmare	*Hemaris tityus*	NT
Trylobmätare	*Trichopteryx polycommata*	NT
Tryvårvecklare	*Doloploca punctulana*	VU
Töcknig trymal	*Perittia obscurepunctella*	VU
Violettkantad guldvinge	*Lycaena hippothoe*	NT
Ängsnätfjäril	*Melitaea cinxia*	NT
Gräshoppor		
Guldgräshoppa	*Chrysochraon dispar*	NT
Fåglar		
Bivråk		
Brunand	*Aythya ferina*	EN
Drillsnäppa	*Actitis hypoleucos*	NT
Gräshopppsångare		
Grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	NT
Göktyta		
Havsörn	*Haliaeetus albicilla*	NT
Kricka	*Anas crecca*	VU
Mindre hackspett	*Dryobates minor*	NT
Nötkråka		
Rapphöna		
Rosenfink	*Carpodacus erythrinus*	NT
Skogsduva		
Skräntärna	*Hydroprogne caspia*	NT
Spillkråka	*Dryocopus martius*	NT
Sävsparv	*Emberiza schoeniclus*	NT

Tofsvipa	*Vanellus vanellus*	VU
Däggdjur		
Utter	*Lutra lutra*	NT

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan (2020):

CR	=	Critically endangered	Akut hotad
EN	=	Endangered	Starkt hotad
VU	=	Vulnerable	Sårbar
NT	=	Near threatened	Nära hotad

Kulturhistoriska värden

Området har under lång tid nyttjats av människan vilket har satt en påtaglig prägel på naturreservatet. Stora delar av området är präglat av beteshävd och tidigare slåtter. I anslutning till norra delen av reservatsområdet finns lämningarna efter flera fäbodar med namnet Fagerön. Fäbodarna finns med i historiskt kartmaterial från år 1741. Fäbodarnas djur har fått beta på Fagerön vilket har påverkat landskapets flora och fauna. Av häradskartan från år 1905 framgår bland annat att stora arealer på Älgsholmen var slåttermark.

Värden för friluftslivet

Områdets tilltalande natur med ängar och lövskogar lockar besökare, i synnerhet under försommaren när det blommar som rikligast. Öarna Klubben, Svedjeskär och Lindholmen är attraktiva för båtburna besökare med sina fina badklippor.

Prioriterade bevarandevärden

Markslag och naturtyp:	Lövskogslundar, kalkbarrskog, asprik skog, hagmarker, skogsbete, örtrik ängsmark, torrängar, laguner, vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar, skär och små öar
Strukturer:	gamla träd, solexponerad tall och ek, död ved, hålträd, naturbetesmark, laguner med naturliga trösklar som snörs av genom landhöjning, grunda vegetationsklädda mjuk- och hårdbottnar, blottade ler- och sandbottnar
Växt, svamp, och djur-samhällen:	skalbaggar knutna till asp, hävdgynnad flora, fjärilar gynnade av extensiv hävd, mykorrhizasvampar, lavar knutna till ädellövträd, lundvegetation, undervattensängar med kransalger, havsnajas och andra kärlväxter, algbälten på hårdbotten, lekande fisk

och fiskyngel, häckande, rastande och födosökande sjöfåglar, vadare och rovfåglar.

Arter: Hällebräcka, mnemosynefjäril, skogskorn

Värdväxter:

- Nunneörter för mnemosynefjäril
- Asp för aspsplintbock, aspbarkgnagare, tvåfläckig barkskinnbagge, mindre aspbarkskinnbagge och skinntagging
- Asksly och olvon för asknätfjäril
- Skogstry för trylobmätare och töcknig trymal

Plandel

Övergripande skötsel

Övergripande skötsel av naturreservatet är att vårda och utveckla den stora variationen av naturtyper som karaktäriserar området samt tillgodose de krav hotade eller missgynnade arter har. En stor del av reservatet, både skog och mer öppen mark, ska hävdas genom bete eller slåtter. I områden lämpliga för mnemosynefjäril anpassas skötsel efter artens behov. Områdets naturskogar lämnas till stor del utan åtgärder så att naturskogsvärden gynnas och utvecklas.

Generella åtgärder i reservatet:

- Invasiva arter bekämpas.
- Stängsling i områden som ska betas.
- Bokplantor som etablerat sig i andra skötselområden än skötselområde D tas bort.
- Jakt på vildsvin är viktigt för att hålla populationen på låg nivå så att nunneört och mnemosynefjäril inte missgynnas.

Betestrycket bör vara varierat, och på vissa ställen så lågt att områdets fjärilsfauna och lundflora bibehålls eller gynnas. Slåtter bör återupptas på små lämpliga ytor utspridda i reservatet samt i större skala på Älgsholmen. Senarelagt betessläpp som ska efterlikna slåtter och fållor som stängslar ute vildsvin från nunneörtspopulationerna är viktiga för mnemosynefjäril.

Vassar bör betas för att skapa en blå bård. Klippning av vass skapar variation i vassbältena vilket gynnar vadarfåglar och fisk.

För att bevara och gynna de värden som uppstått av tidigare skogsbete där inget bete förekommer kan återkommande röjning, gallring eller plockhuggning göras.

Inventeringar

Inventeringar och fortlöpande undersökningar bör göras i flera av delområdena.

- Uppföljning av arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv, främst aspbarkgnagare, mnemosynefjäril och hällebräcka. Lägre prioritet för arterna asknätfjäril och guckusko som sannolikt har försvunnit från området.

- Skötselåtgärder som görs för mnemosynefjärilen utvärderas kontinuerligt.
- Inventeringar av marksvampfloran bör göras då förutsättningarna är goda för en intressant sådan, men nuvarande kunskaper är bristfälliga.
- Kvalitativ och kvantitativ uppföljning av bottenvegetation och fiskrekrytering i lagunerna.

Beskrivning, bevarandemål och skötselåtgärder

Reservatet har delats upp i åtta skötselområden. För avgränsning av områdena se skötselområdeskarta, bilaga 4.1.

Bevarandemål för Natura 2000-livsmiljötyper

Arealen blottade ler- och sandbottnar (1140) är minst 4,1 ha.
Arealen laguner (1150) är minst 29,8 ha.
Arealen stora vikar och sund (1160) är minst 152 ha.
Arealen skär i Östersjön (1620) är minst 11,8 ha.
Arealen strandängar vid Östersjön (1630) är minst 46,5 ha.
Arealen silikatgräsmarker (6270) är minst 11,5 ha.
Arealen fuktängar (6410) är minst 4,8 ha.
Arealen hällmarkstorräng (8230) är minst 8,5 ha.
Arealen taiga (9010) är minst 12,6 ha.
Arealen nordlig ädellövskog (9020) är mint 12,8 ha,
Arealen näringsrik granskog (9050) är minst 25,5 ha
Arealen trädklädd betesmark (9070) är minst 94,6 ha.
Arealen lövsumpskog (9080) är minst 1,9 ha
Arealen skogsbevuxen myr (91D0) är minst 0,3 ha

De marina livsmiljötyperna 1140, 1150, 1160 och 1620 (vattendelen) överlappar till viss del varandra. Summan av arealerna som anges är därför större än den verkliga ytan som utgörs av marin livsmiljötyp.

Skötselområde A: Betespräglad skogs-, ängs- och hagmark – 91,9 ha

Beskrivning

Betespräglade områden av olika slag, såsom skog, hagmark och ängsmark. Skogarna och hagmarkerna är lövdominerade och örtrika med förekomst av lundväxter som hässleklocka, ramslök, skogskorn,

strävlosta, vårärt, myskmadra och tandrot. En del av dessa områden är nyligen restaurerade genom uthuggning av gran.

Ängsmarkerna utgörs av öppna betespräglade ängar och havsstrandängar. Vissa havsstrandängar hålls öppna genom naturliga processer som landhöjning, isskavning och vattenståndsfluktuationer.

Bevarandemål

- Ängar och havsstrandängar är öppna, präglade av bete och har en örtrik vegetation med liten andel kvävegynnad flora.
- Hagmarker är trädbevuxna med framförallt lövträd. De präglas en mosaik av öppna och mer trädbevuxna partier och betestrycket är varierat. Ljuskrävande trädslag, som ek och tall, är allmänt förekommande och dess stammar är solexponerade. Betesgynnad flora finns.
- Skogsområden är betespräglade och kännetecknas av olikåldrighet med inslag av gläntor och betesgynnad flora.
- Lundväxter såsom hässleklocka, ramslök, skogskorn och strävlosta förekommer som blommande individ.
- Öppna delar av skötselområdet präglas av en betesgynnad flora.
- Restaurerade områden utvecklas mot ovan beskrivna mål.

Skötselområde A. Strandäng med Mjölkfjärden i bakgrunden.

Skötselåtgärder

Löpande:

- Bete.
- Röjning och huggning kring friställda träd vid behov.
- Slyröjning, slåtter och bränning av vass på havsstrandängar.

Restaurering:

- Åtgärder för att tränga tillbaka den kvävegynnade floran som uppkommit genom stödutfodringar syd Smedsören (södra delen av delområde 95). Slåtter och bortförsel av växtmaterial följt av sent efterbete bör provas.
- Ung alstrandskog gallras i ”Draget-fållan” (delområde 35).
- Uthuggning av gran vid Ängstorpsön och syd Smedsören (delområde 52 och 105).
- Uthuggning av gran vid Stakvik (delområde 98).

Skötselområde B: Hävdpräglad ängs- och hagmark med anpassad skötsel – 110,5 ha

Beskrivning

Hävdpräglade områden lämpliga för, eller med tidigare förekomst av, mnemosynefjäril. Skötselområdet utgörs av olika slags mark, såsom gles örtrik skog, lundartad lövskog, hagmark, ängar, strandängar och vallar. Även en nyligen avvecklad granplantering (delområde 22) ingår i skötselområdet. Vissa av områdena har rik förekomst av nunneört.

Bevarandemål

- Ängar är öppna och har en slåttergynnad flora med nektarväxter lämpliga för bl.a. mnemosynefjäril.
- Skogar och hagmarker är hävdpräglade, olikåldriga, luckiga och örtrika.
- Vallar är naturaliserade och örtrika.
- Hällebräcka har en stabil förekomst i skötselområdet.
- Nunneört förekommer rikligt och spritt i skötselområdet
- Mnemosynefjäril har en gynnsam populationsutveckling och förekommer på flera platser i skötselområdet.

Skötselåtgärder

Löpande:

- Röjning av sly framförallt i syd- och sydvästvända bryn.

- Sent betespåsläpp i skogar och hagmarker som ska betas.
- Sen slåtter eller sent betespåsläpp i ängar och vallar.
- På Älgsholmen (delområde 39, 40) sköts markerna med anpassat bete som efterliknar slåtter.
- På Björnvretsskäret (delområde 28 och 32) och Rättartorpsskäret (delområde 125, 127) endast slyröjning.
- Slyröjning, slåtter och vassbränning på havsstrandängar.
- Skrapning i markskikt på hällar för att gynna hällebräcka.
- Vildsvinspopulationen hålls efter genom jakt.

Restaurering

- Plockhuggning och röjning på Björnvretsskäret, Ånön (delområde 26, 103, 113 och 120) m fl. öar.
- Uthuggning av gran på Älgsholmen (delområde 130).
- Uthuggning av gran på Ängstorpsön (delområde 59, 61, 63, 107 och 136).
- Frihuggning av ek.
- Återetablering av nunneört i uppbökade områden
- Stängsel sätts upp runt nunneörtspopulationer.
- Utsättning av ägg, larver eller vuxna mnemosynefjärilar.

Skötselområde B. Bryn mot åker.

Skötselområde C: Äldre skog av naturskogskaraktär – 89,5 ha

Beskrivning

Äldre granskogar och blandlövskogar. Granskogarna har inslag av asprika bestånd, hällmarkstallskog, lövkärr och dråg. Blandlövskogarna har inslag av hassel, ädellövträd och lundvegetation. Enstaka ädellövträd finns även i granskogarna.

Bevarandemål

Gammal, löv- bland- och barrskog av naturskogskaraktär.

- Skogen karaktäriseras av naturlig trädslagsblandning, olikåldrighet, hög medelålder samt inslag av träd över 200 år.
- Arter som lever på död ved av gran och asp, såsom blackticka och brandticka, respektive kandelabersvamp, aspsplintbock och aspbarkgnagare förekommer i området.
- Lundvegetation såsom tandrot, vårärt och trolldruva förekommer allmänt i blandlövskogarna (delområde 19, 20, 27, 60, 65. 101, 131, 145). Lundgräs som skogskorn och strävlosta har stabil förekomst och minskar inte. Mykorrhizasvampar förekommer allmänt under gynnsamma år.
- Delområden angränsande till skötselområde B har ett glest trädskikt som möjliggör spridningsvägar för mnemosynefjäril.

Skötselåtgärder

Löpande

- Frihuggning av gamla lövträd och tallar vid behov.
- Röjning av gran i ekrik hällmarkstallskog (delområde 57)
- Röjning i delområden som ligger i anslutning till skötselområde B.

Skötselområde D: Bokskog – 1,1 ha

Beskrivning

Gammal lövskog dominerad av bok. Bokskogen är ursprungligen planterad men föryngrar sig naturligt idag.

Skötselområde D. Bokskog.

Bevarandemål

- Olikåldrig halvöppen blandlövskog med stort inslag av bok.
- Ädla lövträd dominerar träd- och buskskikt.

Skötselåtgärder

- Röjning och gallring av ung bok i delområde 81.
- Röjning av gran vid behov.
- Bokplantor som etablerat sig i andra skötselområden än skötselområde D tas bort.

Skötselområde E: Yngre skog – 18,5 ha

Beskrivning

Yngre heterogena skogar med asp- och ädellövrika bestånd, granplanteringar, björkskogar. Här och var finns enstaka gamla ädellövträd.

Bevarandemål

- På sikt gammal blandskog och barrskog av naturskogskaraktär.
- Blackticka och brandticka, kandelabersvamp, aspsplintbock och aspbarkgnagare förekommer i området.

- Tidigare granplanteringar har ersatts av örtrik ängsmark, som med tiden övergår till skötselområde B.

Skötselåtgärder

Restaurering

- Planterad gran avvecklas för att skapa förutsättningar för en naturligt uppkommen skog.

Löpande

- Frihuggningar av gamla lövträd och tallar vid behov.

Skötselområde F: Åkermark – 25,2 ha

Beskrivning

Öppen odlingsmark.

Bevarandemål

Marken hålls öppen.

Skötselåtgärder

Åkerbruk, gärna bete.

Skötselområde G: Grunda vågskyddade havsvikar – 76,4 ha

Beskrivning

Grunda, delvis trösklade och vågskyddade havsvikar med rik undervattensvegetation och fiskrekrytering. Området är grundare än tre meter och skiljs från utanförliggande områden genom undervattenströsklar eller sund. I skötselområdet ingår livsmiljötyperna 1140 blottade sand- och lerbottnar, 1150 laguner, 1160 Stora vikar och sund samt vattendelen av 1620 Skär i Östersjön. Tack vare begränsat vattenutbyte och litet vattendjup blir vattentemperaturen relativt hög under vår och sommar, vilket tillsammans med god tillgång på växtnäring, ger upphov till en hög produktion av makrofyter, fintrådiga alger och evertebrater. Området har stor betydelse som lek- och uppväxtplats för bland annat gädda, abborre och karpfiskar. Vikarna är även värdefulla för födosökande fåglar, både betare som simänder och fiskätare som tärnor, fiskgjuse och havsörn. Vadarfåglar som rödbena, tofsvipor och drillsnäppa hittar föda på grunda lerbankar och stränder.

Havsbotten täcks av mjuka sediment och är till stora delar bevuxen med ängar av kärlväxter och kransalger. Havsnajas, slingor, natar, höstlånke, hornsärv och hårsärv är vanliga och bland kransalgerna förekommer de fem arterna röd-, borst-, grön-, papill- och raggsträfse. Tidvis riklig förekomst av trådformiga alger tyder på en hög näringshalt i vattnet. Stränderna kantas till stor del av bladvass, ofta i breda bälten.

De främmande arterna trekantig brackvattensmussla och amerikansk trågmussla har noterats i området under 2020-talet.

Norra och södra Dragsfjärden avskiljs genom grunda sund som endast går att passera med mindre båt. Området söder om rännan under Fageröbron grundar gradvis upp genom sedimentation.

I Mjölkfjärden har matning av änder för jakt pågått i flera årtionden, vilket har medfört ett tillskott av växtnäring.

Mjölkfjärden omfattas sedan år 2021 av totalt fiskeförbud (FIFS 2004:36 Bilaga 5). En flytande förankrad skylt om detta sitter vid mynningen till Mjölfjärden.

Bevarandemål

Området präglas av en naturlig vattenomsättning och naturliga processer som landhöjning, isskavning och vattenståndsfluktuationer. Området är huvudsakligen opåverkat av fysisk exploatering och annan mänsklig påverkan. Ingen muddring eller betydande ökning av näringstillförseln tillåts. Bottenvegetationen är riklig med typiska arter så som kransalger, havsnajas, slingor och nateväxter. Föryngring av abborre, gädda och olika arter av karpfiskar förekommer. Typiska fågelarter vistas regelbundet i området.

Skötselåtgärder

- Klippning av vass för att skapa variation i vassbältena i syfte att gynna vadarfåglar och fisk.
- Kvalitativ och kvantitativ uppföljning av bottenvegetation, fiskrekrytering och vassar i lagunerna med särskilt fokus på Mjölkfjärden.
- Skyltar om hastighetsbegränsning och förbud mot motorbåtar sätts upp vid vikmynningarna.
- Strandbete är positivt då det leder till mer öppna vattenytor i vassbältet, vilket gynnar bland annat fisk och vadarfåglar. Bete

prioriteras om det går att samordna med bete av intilliggande skötselområden.

Skötselområde H: Övriga marina områden – 93,6 ha

Beskrivning

Grunda vikar, sund och vattenområden kring Ånön, Älgsholmen och klippöarna Klubben och Svedjeskär. Vattendjupet är mestadels grundare än tre meter, bara i den sydöstra delen är det uppemot sex meter djupt. I skötselområdet ingår livsmiljötyperna 1140 blottade sand- och lerbottnar, 1150 laguner, 1160 Stora vikar och sund samt vattendelen av 1620 Skär i Östersjön. Området är lite mer vindexponerat än skötselområde J, men stränderna kantas delvis av breda vassbälten. En stor del av botten täcks av mjuka sediment med habitat för kärlväxter och kransalger. På klipp- och stenbottnar växer fintrådiga alger. Marina arter som blåstång, rödalger och blåmussla förekommer troligen sparsamt på grund av områdets karaktär av innerskärgård.

De främmande arterna trekantig brackvattensmussla och amerikansk trågmussla har noterats i området under 2020-talet.

Bevarandemål

Området präglas av en naturlig vattenomsättning och naturliga processer som landhöjning, isskavning och vattenståndsfluktuationer. Området är huvudsakligen opåverkat av fysisk exploatering och annan mänsklig påverkan. Ingen muddring eller betydande ökning av näringstillförseln tillåts. Vegetationen på mjukbottnar är riklig med typiska arter så som kransalger, havsnajas, slingor och nateväxter. På hårdbottnar finns en naturligt zonerad algvegetation. Föryngring av abborre, gädda, karpfiskar och strömming förekommer. Typiska fågelarter vistas regelbundet i området.

Skötselåtgärder

- Klippning av vass för att skapa variation i vassbältena i syfte att gynna vadarfåglar och fisk.
- Strandbete är positivt då det leder till mer öppna vattenytor i vassbältet, vilket gynnar bland annat fisk och vadarfåglar. Bete prioriteras om det går att samordna med bete av intilliggande skötselområden.

Byggnader

Beskrivning

En gammal ängslada i dåligt skick finns i Oxhagens södra bryn.

Skötselåtgärder

Ängsladan är i dåligt skick och bör ersättas med en ny.

Anordningar för friluftslivet

Se bilaga 4.2 för friluftsanordningarnas läge.

Beskrivning

En stig löper längs en gammal körväg från Taskan till Fagerön. Ytterligare en stigslinga finns från Fagerö gård ner till vattnet via bokskogslunden. Båda stigarna är markerade. En parkering för ca tre bilar är anlagd i reservatets gräns vid Taskan. Vid parkeringen finns en informationstavla. Väster om Oxhagen finns en informationsskylt uppsatt vid en öppen yta.

Bevarandemål

Lättillgänglig information om naturreservatet finns i området och denna bidrar till att förhöja upplevelsen av besöket. Reservatet stimulerar till naturupplevelser och ett aktivt friluftsliv. Områdets friluftsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

Skötselåtgärder

Nyskapande

- Anordna parkeringsplats och sätt upp P-skylt vid den öppna ytan med informationsskylt väster om Oxhagen.

Löpande

- Städad och välhållen parkering
- Underhåll av stigar
- Underhåll reservatsgräns
- Byt ut skyltar vid behov
- Tillsyn av anordningar

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Denna tabell utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i naturreservatet Fagerön som regionalt i länet. Mer detaljerade beskrivningar av åtgärderna finns under respektive skötselområde.

Skötselåtgärd	**Prio**	**Kommentar**	**Skötselomr**
Bete	1		A, F, G, H
Sent och anpassat bete	1		B
Röjning kring friställda träd	1	Vid behov	A,
Röjning	1		B
Röjning	2	Vid behov	C, D
Frihuggning av gamla lövträd och/eller tall	1		B, C, E
Slyröjning, slåtter och vassbränning	2	Havsstrandängar	A, B
Sen slåtter	1		B
Uthuggning av gran	1		A, B
Avveckling av gran	1		E
Gallring	2		A, D
Bokplantor som etablerat sig i andra skötselområden än skötselområde D tas bort	1		
Specifika åtgärder för att gynna floran	1		A, B
Vildsvinsjakt	1	Vildsvinen har stark negativ påverkan på nunneörter och mnemosynefjäril	Alla
Bekämpning av invasiva arter	1		Alla
Inventeringar	2	Marksvampflora och arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv	
Anordna ny parkering	1	Vid Oxhagen	Friluftsliv
Underhåll av parkeringar, gräns, informationsskyltar, stigar och eventuella anordningar	1		Friluftsliv
Kvalitativ och kvantitativ uppföljning i laguner	1	Uppföljning av bottenvegetation, fiskrekrytering och vassar i lagunerna med särskilt fokus på Mjölkfjärden.	G
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Efter åtgärd	Alla
Uppföljning av bevarandemål	1	Enligt uppföljningsplan	Alla

Upplysningar

Prioritering av skötselåtgärder

De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att Länsstyrelsen måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Den slutliga prioriteringen och tidsplaneringen på länsnivå genomförs av Länsstyrelsen.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation av förändringar inom reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärderna ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärderna överensstämmer med bevarandemålen. Status före och efter utförda skötselåtgärder ska dokumenteras.

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning av bevarandemål i reservatet i enlighet med riktlinjerna i Naturvårdsverkets rapport Uppföljning av skyddade områden i Sverige och Länsstyrelsens översiktliga plan för uppföljning av skyddade områden i Uppsala län.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Till en fornlämning hör ett så stort område på marken, sjö- eller havsbotten som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde.

Kulturlämningar

Åtgärder som rör kulturlämningar ska ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Bilagor

4.1. Skötselområdeskarta
4.2. Karta över friluftsanordningar
4.3. Karta över delområden

Källförteckning

Publicerade skrifter

ArtDatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Björklund, J-O. & Eriksson, P. 2007. Sällsynta fjärilar i Uppsala län – nuvarande och historisk utbredning. Upplandsstiftelsen & Länsstyrelsen.

Eliasson, C.U. 2008. Åtgärdsprogram för asknätfjäril 2007–2011 (Euphydras maturna). Naturvårdsverket Rapport 5858.

Eriksson, P. 2013. Åtgärdsprogram för skalbaggar på gammal asp 2013-2017. Naturvårdsverket. Rapport 6573.

Eriksson, P. & Persson, T. Fagerön i Östhammars kommun. Naturinventering och förslag till skötselplan. Länsstyrelsens meddelandeserie 1991:3.

Erlandsson, M., Fredriksson, R. & Bergström, U. 2021. Kartering av uppväxtområden för fisk i grunda områden i Östersjön. SLU Aqua reports 2021:17

Forslund, M. (red) 2015. Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län. Meddelandeserien 2015:03 Länsstyrelsen i Uppsala.

Franzén, M. & Imby, L. 2008. Åtgärdsprogram för mnemosynefjäril 2008–2012 (*Parnassius mnemosyne*). Naturvårdsverket Rapport 5829.

Havs- och vattenmyndigheten, 2020: Åtgärdsprogram för sällsynta kransalger längs kusten; raggsträfse, barklöst sträfse och axsträfse. Rapport 2020:17

Kollberg, I, 2005. Vildsvinsböks effekter på Fageröns naturvärden. Examensarbete i ämnet naturvårdsbiologi 20 poäng. Inst. för naturvårdsbiologi, SLU, Uppsala.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2008. Mnemosynefjärilen i Uppland – historik och nuvarande utbredning.

Länsstyrelsen i Uppsala län och Skogsstyrelsen. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län.

Nordin, A. 1992. Inventering av lavar på Fagerön. Intern rapport Naturskyddsföreningen.

Pettersson, R.B. 2014. Åtgärdsprogram för skalbaggar på nyligen död tall, 2014–2018. Naturvårdsverket Rapport 6599.

Ridderstolpe, P., Karlsson M., & Hansen, J. 2022. I Mats Wærns kölvatten – uppföljning av vattenkemi, siktdjup och vegetation på mjukbottnar i Östhammars skärgård, åren 1965, 1991 och 2021. Bilaga 1-3. Stockholms Universitets Östersjöcentrum, BalticWaters2030. Rapport 2022-1674-A.

Riksantikvarieämbetet. 2014. Vårda väl, Att tyda landskapets berättelser - En metod att tolka biologiskt kulturarv.
Ryrholm, N. Björklund, J-O. Frycklund, I. 1999. Fjärilsinventering på kulturmarker längs roslagskusten 1996-97. Stencil nr 15. Upplandsstiftelsen.
Svenson, A., Holst, I. & Sallmén, N. 2014. Åtgärdsprogram för hällebräcka, 2014–2018 (Saxifraga osloënsis). Naturvårdsverket. Rapport 6615.
Thedenius, K.F. 1880. Bidrag till Skandinaviens fjärilsfauna. Ent. Tidskr. 1:2 s 99-101.
Wallström, K. & Persson, J. 1999. Kransalger och grunda havsvikar vid Uppsala läns kust. Upplandsstiftelsen. Stencil nr 17. 96 s.
Wikars, L-O. & Hedenås, H. 2010. Åtgärdsprogram för hotade arter på asp i Norrland 2010–2014. Naturvårdsverket. Rapport 6393.

Opublicerade skrifter

Björklund, J-O. 2004. Inventering av mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*) i naturreservatet Fagerön 2004.
Björklund, J-O. 2005. Inventering av mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*) i naturreservatet Fagerön 2005.
Björklund, J-O. 2006. Inventering av mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*) i naturreservatet Fagerön 2006.
Björklund, J-O. 2012. Inventering av mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*) i naturreservatet Fagerön 2007.
Björklund, J-O. 2012. Inventering av mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*) i naturreservatet Fagerön 2008.
Eriksson, P. 2011. Inventering av mnemosynefjäril på Fagerön 2011. Upplandsstiftelsen.
Eriksson, P. 2017. Inventering av mnemosynefjäril på Fagerön 2017. Upplandsstiftelsen.
Eriksson, P. 2018. Inventering av mnemosynefjäril på Fagerön 2018. Upplandsstiftelsen.
Lindhe, A.2007. Vedsvampar på Fagerön årsrapport 2007. Intern rapport Länsstyrelsen.
Länsstyrelsen Uppsala län.2008. Slåtterförsök på nunneört 2005-2008.

Digitala källor

ArtDatabanken, Artfakta. https://artfakta.se/artbestamning
Riksantikvarieämbetet. Fornlämningsregister, https://www.raa.se/hitta-information/fornsok

Muntliga uppgifter

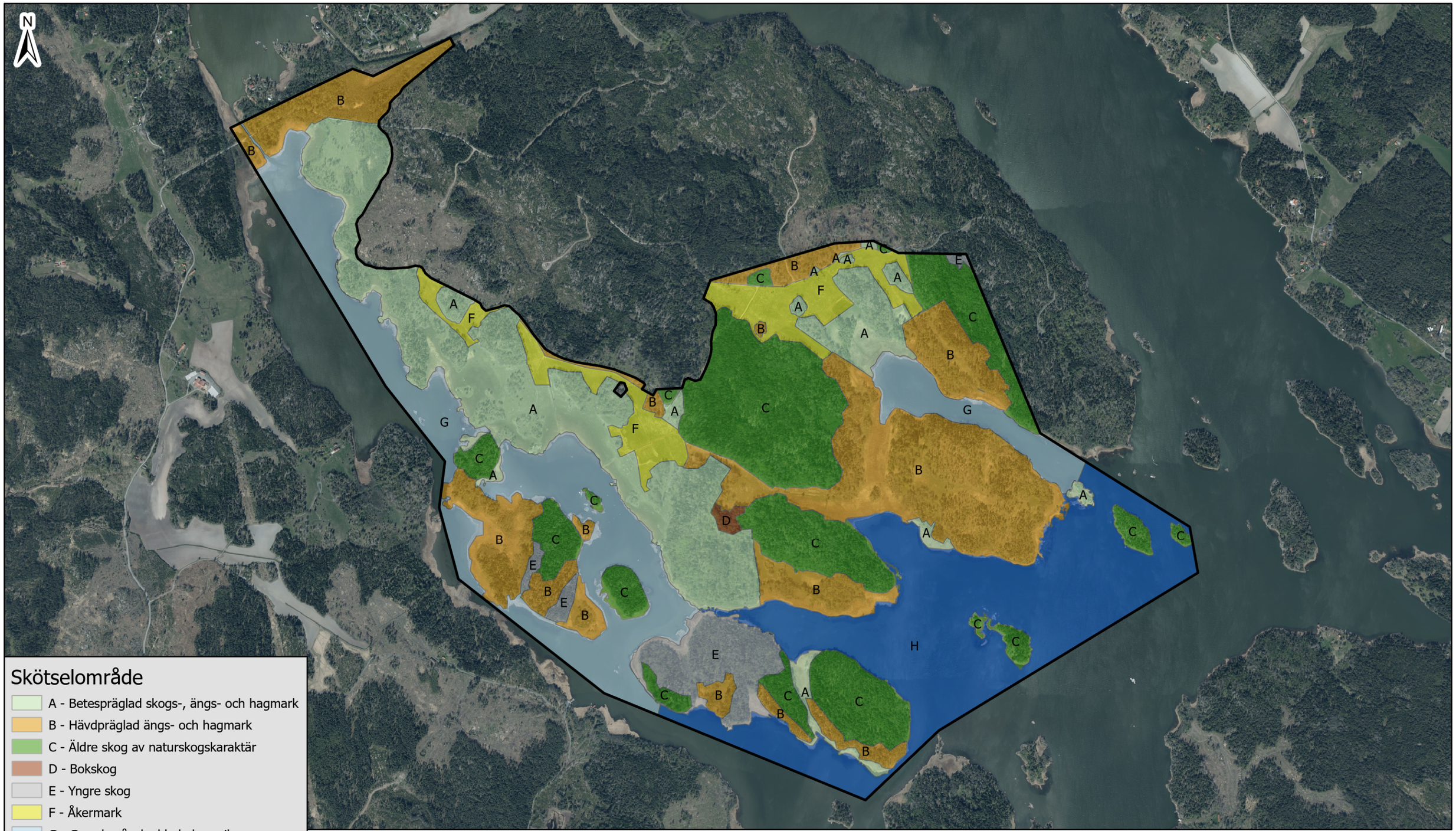
Hans Ahnlund
Henrik C Andersson, Länsstyrelsen Stockholms län (fisk)
Gillis Aronsson, Upplandsstiftelsen
Ulf Bergström, SLU (fiskrekrytering)
Jan-Olov Björklund
Pär Eriksson, Upplandsstiftelsen
Anders Lindhe
Åke Lindelöw
Sven-Gunnar Ryman
Hans-Göran Toresson
Lars-Ove Wikars
Örjan Östman, SLU (forskningsprojekt om vassröjning) 2024

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

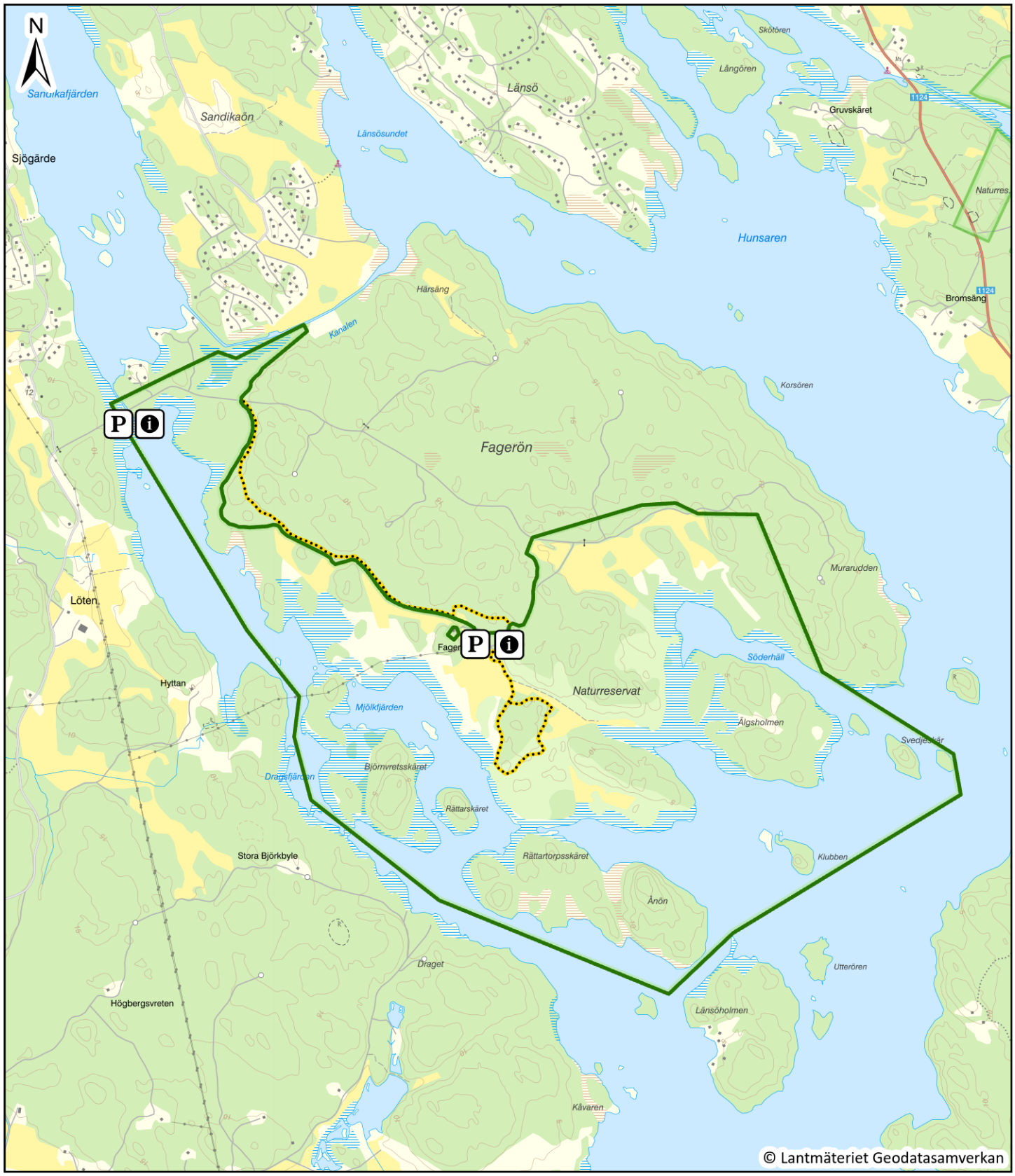
Beslut om bildande av naturreservatet Fagerön i Östhammars kommun

Bilaga 4.1
Dnr: 5274-2024
2026-06-10

Skötselområdeskarta

Karta över friluftsanordningar

- Informationsskylt
- Parkering
- Stig
- Resevatsgräns

0 0,5 1 km

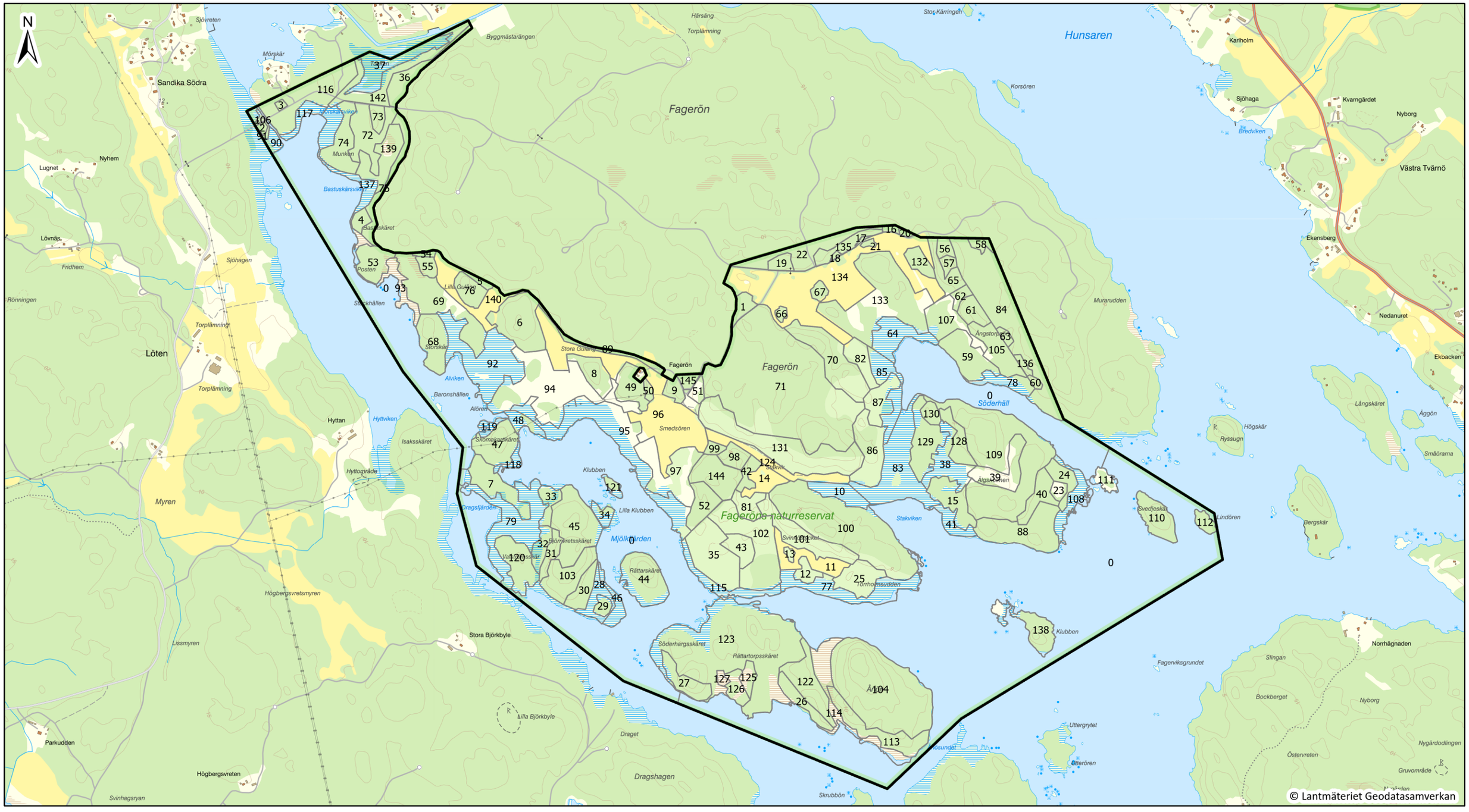
Skala: 1:25 000

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut om bildande av naturreservatet Fagerön i Östhammars kommun

Delområden

Bilaga 4.3
Dnr: 5274-24
2026-06-10

Delområde
Reservatsgräns

0 0,3 0,6 km

Skala: 1:15 000